

306929

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A NYOMDA
ÉS ROKONIPARÁGAK RÉSZÉRE

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ

WANKO VILMOS

TÁRSSZERKESZTŐ

NOVÁK LÁSZLÓ

FŐMUNKATÁRS: DUKAI KÁROLY
HORVÁTH FERENC, ROTH MÓR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHI-
VATAL: BUDAPEST VIII, CONTI
UCCA 4. TELEFÓN: J. 310-16

ELŐFIZETÉS: EGY ÉVRE 18, FÉL-
ÉVRE 10 P. EGYES SZÁM 1.70 P

**UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU**

ZEITSCHRIFT FÜR
DAS BUCHGEWERBE
HERAUSGEGEBEN
VON WILHELM WANKO
BUDAPEST VIII. BEZ.,
CONTI UCCA NR. 4
JAHRESBEZUGS-
PREIS PENGÓ 22

XXV. ÉVFOLYAM
1928-29. DECEMBER-JANUÁR

3
(286) SZÁM

VILÁGOSSÁG
KÖNYVNYOMDA RT
BUDAPEST

GRAFIKAI SZEMLE

FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK MŰVELŐI RÉSZÉRE • MEGJELENIK ÉVENKINT TÍZSZER (12 SZÁM)
BUDAPEST, 1928—29 DECEMBER—JANUÁR HÓ

XXV. ÉVFOLYAM
3. (286.) SZÁM

Magyarországi Könyvnyomdászok Szakkulturális Egyesülete

Ezt a komoly és büszke címet szánta a jövő Szakkörének az alapszabályok kidolgozására kiküldött bizottság. Az alapszabálytervezet elkészült s *a legközelebbi hetekben megtartjuk az alakuló gyűlést.* A régi Szakkör föltámasztásának ügye ezzel a végkifejlődés állapotába került és csak valami igazán váratlan és nevezetes eseménynek kellene közbejönnie, hogy az eszme megvalósulása több esztendei várakozás után ismét halasztást szenvedjen.

Eddig szünet nélkül sürgettük a Szakkör föltámasztását s most, a megvalósulás küszöbén, az új Szakkulturális Egyesület eszméjének propagálását kell napirendre tűznünk.

A tagtoborzás nagy föladata előtt állunk s itt kell bizonyosságot szolgáltatnunk arról a megdönthetetlen hitünkről, hogy egy jól átgondolt szakkulturális munkálkodásra nemcsak az iparnak, hanem a munkásságnak magának is igen nagy szüksége van. Bizonyítanunk kell, hogy az eszme életre-keltése után annak nagyra nevelését, megerősítését is szívünkön viseljük s mindent elkövetünk a taglétszám lehető legmagasabb megnövelésére.

A szakmai kultúra ápolása *tradíció* volt és maradt Gutenberg késői utódai körében. Tradíció volt akkor is, amikor a sokszorosítás művészete még nem ágazott százfelé, mint ma, amikor a rohanó technikai haladás fokozottabb mértékben kívánja meg a szakösmeretek intenzív terjesztését.

E tradíciókhoz való ragaszkodás a külföld egynéhány államában csodálatos eredményeket ért el nemcsak a munkásság szakmai képzettségének felfokozása dolgában, hanem atekintetben is, hogy a hivatalos fórumok figyelmét magára terelve, a hivatalos szakiskolai oktatás bevezetését érte el. Hol vagyunk mi ettől? *A magyar nyomdásztságot nem érheti a vád, hogy nem akarna vagy nem tudna tanulni,* mert évtizedek óta bonyolít le olyan szakoktatási akciókat, amelyek a továbbképzés ápolása mellett a hazai ipar színvonalának emelését is célozzák és amely akciók eredményességét a hazai és külföldi szakmai körök elismerték. Ezek az eredmények azonban a hivatalos körök figyelmét nem irányították eléggé határozottan a sokszorosítás iskolájának szükségességére.

Az új Szakkulturális Egyesületnek elsősorban *hatalmas taglétszámmal* kell rendelkeznie, amely nemcsak tekintélyét fogja megalapozni, hanem megdönti azt a tévhitet, hogy a magyar nyomdász-ságból immár kiveszett a tanulás utáni vágyakozás.

Másodsorban pedig olyan intenzív és a napi gyakorlati élettel szoros kapcsolatban álló működést kell kifejtenie, amely nemcsak képletesen, hanem *belső tartalom* dolgában is kimeríti a *szakkulturális működés* igazi fogalmát.

Mindenképen kívánatos tehát, hogy a Szakkulturális Egyesületnek *minden szaktársunk* tagja legyen, mert ez nemcsak tekintélyt fog jelenteni, hanem lehetőséget nyújt az eredményes munkálkodásra, főként pedig bizonyítani fogja *az öntudatos nyomdásztságot mindenkor jellemző szakmaszeretetet,* amely áldozatoktól sem riad vissza, ha a szaktudás terjesztéséről és az ipar színvonalának emeléséről van szó — anélkül, hogy ezeknek az áldozatoknak csengő ellenértékét egyhamar remélhetné.

A *Grafikai Szemle* olvasói erről már tanuságot tettek, nem kétséges, hogy *mindnyájan tagjai lesznek a Szakkulturális Egyesületnek*, ez azonban azzal a kötelezettséggel is jár, hogy minden eréllyel kell törekedniök a Szakkulturális Egyesület érdekében most meginduló *széleskörű agitáció* intenzivítésének növelésére. Hisszük, hogy a *Grafikai Szemle* olvasói lesznek az új Egyesület legelső úttörői, legöntudatosabb katonái s leghívebb apostolai az új jelszónak: *Tanulj, taníts, hass és alkoss!*

V valami az elementáris és konstruktív tipográfiáról

A *Grafikai Szemle* legutóbb megjelent számában Wanko Vilmos »*Az akcidenzában mindent a maga helyére!*« címmel érdekes és gondolkodásra készítő cikket írt, támogatva igazát egynéhány szedéspéldával is, melyeket — miközben az elementáris tipográfiát magyarázta, meg is véleményezett. Miután pedig saját maga is érezte, hogy ezzel még nem merült ki minden érdeklődés és vélemény az elementáris tipográfiát illetőleg, jónak látta a cikk befejezőjeként megjegyezni, hogy »lészen még szó erről igen gyakran, mert a föntieken kívül még egyéb szempontokat is kell megvilágítanunk«.

Mielőtt az »egyéb« szempontokra ráterelném a figyelmet, lássuk, vajjon a cikkben általában milyen szempontok alakultak ki. Az író, akin ez írása alapján határozottan meglátszik a »Bildungsverband« és a »Typographische Mitteilungen« hatása, illetve azok iránt tanúsított határtalan tisztelete, készséggel jegyzi meg, miután a fönti irányadó egységek az elementáris tipográfiát találták a gyakorlati élet számára legmegfelelőbbnek: ő maga is ezt propagálja legjobb meggyőződése szerint és határozott álláspontja ennek minél szélesebb körben való elterjesztése és meghonosítása.

Ennek a dícséretreméltó törekvésnek azonban igen kényes Achilles-sarka van. Tudnivaló, hogy létezik *egy elementáris tipográfia* és *egy konstruktív tipográfia elnevezés* is, mely utóbbi meghatározás azonban a nyomdaipar számára lényegében nagyon keveset jelent, mert amíg az *elementáris* szó nálunk a hihetetlenül fölfokozott tömegű és a legpazarabb díszítésű anyagoktól való *visszatérést jelenti a legegyszerűbb »anyagszerű«*, de mindezek dacára mégis modernebb és egészségesebb *tipográfiai eljárásokhoz*, addig a konstruktív jelző már *jóval kevesebb jelentőséggel* kapcsolható be ma még a szorosan vett nyomdaipar jelen életébe és fejlődésébe.

»*Konstruktivizmus*« a lexikális értelmezés szerint a kubizmusból kiformált és részben átvett művészeti felfogást és képzőművészeti irányt jelent, amelynek első apostolai Oroszországban *Tatlin, Lisincký, Rocsenko* és mások, a németek közül *Baumeister* említendő meg, magyarok pedig *Bortnyik Sándor, Péri László, Moholy-Nagy* és *Kassák Lajos* voltak. Ezek annak idején a »MA« és »Der Styl« művészeti folyóirat köré csoportosulva hirdették mondanivalóikat az akkor még őket mosolyogva fogadó közvéleménynek.

A *konstruktivista művészeti irány a mérnöki konstrukció fölismeréséből indult el* (a gépés épületkonstrukció), amelynek hatása az elementáris tipográfián megfigyelhető és érezhető is. A művészetek hívei azonban a konstruktivizmusban *nem esztétikai*, hanem *ökonómikus* problémát látnak s ehhez mérten is vitatkoznak róla.

A nyomdaiparban tehát, amint már említettem, a konstruktivizmus, mint olyan, nem határolható el az elementáris tipográfiától, mint ahogyan azt a cikk írója a *Grafikai Szemle* 48. oldalának 22. sorával kezdődően, bárha kissé bizonytalanul, szintén megállapítja, hogy az elementáris tipográfiát a konstruktív tipográfiával kell kombinálni, ha helyesen kihangsúlyozott, megfelelő tipográfusirányt akarunk kreálni.

De így mégis zavart okozó ez a kijelentés. Zavarólag hat pedig azért, mert az író már kialakult törvényszerűségekről beszél a szakmában, holott még a legszélesebb horizontális meghatározás mesgyéit is csak most próbálgatják az úttörők. Ami különbség a föntebb említett két tipográfiai irány között kimutatható, az röviden összefoglalva így állapítható meg: Az elementáris tipográfia, a leegyszerűsített anyagszerűségénél fogva, részben mert majdnem mindenütt, ahol csak közepes képességű

szakmunkások is vannak, kivihető s ezzel az egységes tipográfiai irány az egész világon megalapozható, részben pedig mert *hallatlanul széleskörű lehetőséget nyújt az újszerű, modern és mégis praktikusabb, gyorsabb, szebb és aránylag olcsóbb nyomtatásnak*: a gyakorlati életben *főlényes* helyet biztosított a maga számára, míg emellett a *konstruktív tipográfia* bizonyos művészeti vonatkozásaiban, *minden egyes vonal vagy folt megindokoltságában, az elmélyülést megkívánó mélyértelműségében határolódna el az elementáris tipográfiától*, ha ezt az elkülönülést azonban egyáltalán ki lehetne valahogy mutatni.

Hogy azonban tévedésbe ne essünk, az elementáris tipográfia csak a kezdetlegességben, a fejlődés lassúsága folytán került előnybe a konstruktív tipográfia fölé, mert nem szabad felednünk, hogy az új irányok teljes fölértékeléséhez ugyancsak el kell telni hosszabb időnek s ennek áthidalására elsőrangúnak bizonyul az *ötletszerűen* előállítható »elementáris« tipográfiai produktum, amit nyomon követ a már sokkal több törvényt és szabályt megkövetelő konstruktív tipográfia, amelynek paragrafusai csak most születnek meg.

A fölületes meghatározás iskolapéldáját azonban az 52. oldalon találjuk, ahol egy külön fejezetet szentel az író a szimmetrikus és aszimmetrikus szedésmodornak, megjegyezve, hogy az utóbbit a tervező nyomdászat csak azért kedveli, *mert ezek több eredetiséget és változatosságot engednek meg a szedés megtervezésénél.*

Romain Rolland írja egyik könyvében, hogy a nyomtatás föltalálásával egy csapásra megváltozott az építőművészet akkori stílusa, amely addig úgyszólván egyetlen kifejezője volt a díszítőművészetnek. A külső és belső falakról lefogytak, lesorvadtak a freskók, díszítő ornamentikák lassan új és dinamikusabb, életerősebb kifejezőmódot találtak a nyomtatásban. Az idők rohanása, az ember szociális fölértékelése, életberendezését a praktikusabb gondolkozás felé terelte, így történt, hogy az architektúra a rohanásban megelőzte önmagát is, hát még a háborúk, gazdasági leromlások és politikai elnyomatások által rövidebb-hosszabb stagnációkra ítélt egyéb művészeteket. Ennek a következménye, hogy ma már az építőművészet diktál stílust a nyomdászatnak, s mert

annak jelenleg aszimmetrikus a modora, magától értetődően ez a nyomdászatra is vonatkozik, mint ahogy a gótikus, barokk és román stílus föltünése idején a nyomdászság is az akkori építőművészetek stílusát és díszítőanyagát használta föl a maga céljaira. *Tehát ennek az aszimmetrikus problémának az a magyarázata, hogy az előttünk haladó architektúra törvényei irányadók ránk nézve, s csak azután következik a több változatosságot nyújtó előny.* Szimmetria megkötöttség, aszimmetria pedig a fölszabadult teremtő érzés egyensúlyozása.

Mindenesetre még megjegyzem, hogy e cikk távolról sem akarja Wanko Vilmos kollégámat megbántani, amikor hozzászólás címén korrigálok az ő szavait, de úgy érzem, amikor forradalmi átalakuláson halad át a nyomdászat, s mint ilyen talán sokkal nagyobb jelentőséggel fog bírni majd a kialakulása után, mintsem ezt a mai fogalmakkal elképzelni lehetne, kötelességemet teljesítem mindazokkal szemben, akik komoly érdeklődést tanúsítanak a nyomdászat fejlődése iránt s arról őszinte, tiszta képet akarnak látni. Müller Lajos.

A *Grafikai Szemle* legutóbbi számában közölt cikkem bevezetésében már említettem volt, hogy az elementáris tipográfia körül a németnyelvű szakirodalomban kifejlődött vita ma sem zárult le teljesen, de ennek ellenére eldöntötnek tekinthetjük azzal, hogy a gyakorlat ezt az új irányt követi, amiben nagy része van a német Bildungsverband lapjának és tanfolyamainak. Ezt a megállapításomat Müller kollégám tévesen értelmezi olyképen, mintha az elementáris tipográfiát *csak azért* tartanám legmegfelelőbbnek, mert a fönntemlített német szakkulturális tényezők szintén ezt az irányt tartják a gyakorlati élet számára a legpraktikusabbnak.

Akcidensszedésben új irányokat kreálni nem könnyű dolog s főként nem hálás föladat. Úgy hiszem, a közelmúlt nyolc esztendő során volt alkalmuk a magyar kollégáknak is tapasztalni, hogy a háborús lerongyolódás után lábrakapott stílustalanság helyébe szerény tehetséggel és segítőársaim értékes támogatásával új utakat igyekeztem föltárni az akcidensszedés terepén. Ebben a törekvésben sem engem, sem társaimat nem vezette az egyéni stílus kreálásának és másokra való ráoktrojálásának a szándéka. Hát mégis *mi volt az, ami stíluskereső*

munkálkodásunkat irányította? A tényleges helyzet mérlegelése és — mint döntő tényező — a grafikai művészetekkel karöltve dolgozó betűöntődék legújabb termékeinek tanulmányozása. Ezek a tényezők pedig azt az utat jelölték ki számunkra, hogy *mindenkor alkalmazkodnunk kell az újabb és újabb betűöntödei termékek* — nevezetesen díszítőanyagok — *grafikai művészeti stílusához*, s igyekeznünk kell ezeket az anyagokat az általuk képviselt stílusoknak megfelelő modorban szedéstechnikailag is földolgozni. Így keletkezett és alakult ki egy olyan stílus, amely gyökeret tudott verni a gyakorlati élet talajában. Akkor kezdtük alkalmazni a nyomdaiparban újból a hajlított sorokat meg ehhez hasonló jókat, s munkánkat alapjában véve a német reklámgrafika érlelte meg és változtatta meg hosszabb-rövidebb időközönként.

Ha mármost azt írom, hogy Müller kollégám megállapítása téves, csak az előbbi sorokban mondottakra kell rámutatnom: *Akcidensstílust elsősorban a reklámgrafika, másodsorban a reklámgrafikusokkal dolgoztató német betűöntődék időközönként piacra kerülő termékei alakítják át divatossá* és nem bizonyos szakkulturális tényezők iránti határtalan tisztelet.

Tessék csak átlapozgatni a német betűöntődék legutolsó 2—3 esztendei termékeinek mintakönyveit, akkor azt látjuk, hogy kivétel nélkül minden betűöntöde rendelkezik az elementáris tipográfia kultiválására alkalmas betűkkel és díszekkel. A betűöntödei termelést úgyszólván teljes egészében uralja az *elementáris irány szolgálat*a; a legújabb betűkreációk nagy többsége

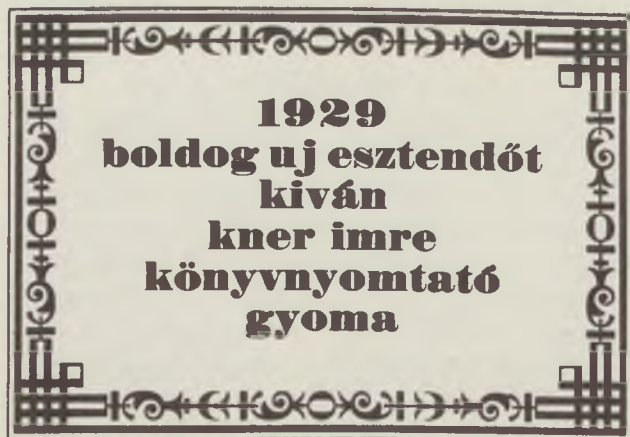
grotteszk betű, és se szeri, se száma az úgynevezett *Blickfang-díszítőanyagoknak*. Ennek a betűöntödei termelésnek a hatása alól nem vonták ki magukat még azok a betűöntődék sem — például Klingspor és Genzsch & Heyse —, amelyek az elementáris tipográfia fölmerülése előtt divatban volt expresszionista és egyéb hasonló stílusú anyagok szaporításától — tiszteletreméltó konzervatív okokból — távoltartották magukat.

Ha mármost ezt tudjuk és látjuk, hogy a magyar nyelvterületek nyomdái egymásután *ellátják magukat ilyen »elementáris« anyagokkal*, akkor végül is bele kell nyugodnunk abba, hogy az *elementáris tipográfiát kultiválni kell*, annak helyes művelésére a szaktársakat rá kell nevelnünk, hacsak azt nem akarjuk, hogy idétlen és stílustalan nyomdatermékekkel rontsuk le nyomdaiparunk ma már szépen emelkedő nivóját.

Tovább követve Müller kollégám eszmemenetét, egy kis zökkenőre bukkanunk. Ugyanis azt mondja, hogy az elementáris tipográfia elterjesztését célzó törekvésemnek egy igen kényes Achilles-sarka van. Sajnos, nem írja meg pontosan, mire érti az »Achilles-sarok« meghatározást, s így e tekintetben nem is tudok érdemben válaszolni. Annyit mindenesetre leszögezsek, hogy nem hinném, miszerint *törekvésemnek ilyen halálra sebezhető Achilles-sarka volna*. Most pedig térjünk át az elementáris és konstruktív tipográfia *elhatárolásának* kényes kérdéséhez.

Müller kollégám a két különböző irány elkülönülését nem tartja kimutathatónak, dacára annak, hogy lényeges különbségeket állapít meg a két irány között. Az elementáris tipográfiát közepes képességű szakmunkásokkal is kultiválható tipográfiának tartja, míg a konstruktív tipográfiát már sokkal magasabbrendű, elmélyülést megkívánó mélyértélműséget föltételező iránynak minősíti.

A magam részéről, amikor konstruktív tipográfiáról írtam, *nem gondoltam a hivatalos, lexikális értelmezésű konstruktivizmusra*, mert nemcsak névleg, hanem *valóságban is ismerek konstruktív tipográfiát*, amely — ha nem is azonos az előbbivel — mégis a mérnöki konstrukció fölismeréséből indult ki. Itt utalok *Kun Mihály* néhány megjelent ilyen stílust képviselő munkájára, amelyeket annak idején a »Magyar Grafiká«-ban közzétett. Az akcidens-

Kner Imre könyvnyomtató, Gyoma, üdvözlőlapja. A keret kék-, a szöveg pirosnyomású.

szedésben csakis ilyen értelmű konstruktivizmusra gondolhatunk és nem arra, amit *Tatlin* és társai kultiválnak, mert ez utóbbi — azt hiszem — inkább képzőművészet és grafika, mint tipográfia.

Határozottan állítom, hogy a tipográfiában is lehetséges szerkezettani elveket érvényesíteni, amint ezt Kun munkái is bizonyítják.

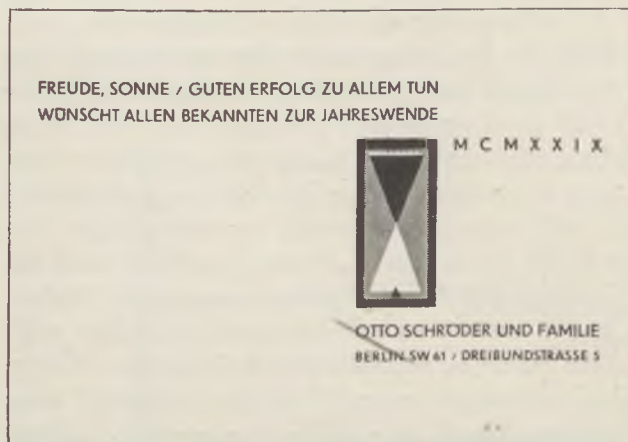
De tovább megyek. *Müller* kollégám azt írja, hogy az elementáris tipográfia csak a *fejlődés lassúsága* folytán került fölénybe a konstruktív tipográfia fölé, amelynek hosszabb időre van szüksége a teljes fölértékeléshez s ennek bekövetkezéséig átmenetnek tekinthető csak az »ötletszerűen« előállítható elementáris tipográfia.

Ebben a megállapításban azután aligha lehet egy nevezőre hozni véleményeinket. Egy tipográfiai akcidentsirány megszületése és kialakulása nem húzódhat el évekig, évtizedekig. S ha igaz az, hogy a művészetek hívei a konstruktivizmusban *nem esztétikai, hanem ökonomikus* problémát látnak, akkor magam részéről szigorúan kell ragaszkodnom ama fölfogáshoz, hogy az elementáris tipográfiát bizonyos, *könnyen emészthető* törvényszerűségekkel kell megerősítenünk és úgy *esztétikai, mint ökonomikus* szempontból is kifogástalan *konstruktív-elementáris* tipográfiává fejlesztenünk. *Az arany-metszet alkalmazása e téren megadja az elementáris tipográfiának a konstruktív jelleget, mert hiszen annak segítségével minden egyes vonalat vagy foltot a maga helyére állíthatunk a dekorálandó papírsíkon.*

Müller kolléga az elementáris tipográfiát »ötletszerűen« kultiválható tipográfiai iránynak is mondja. Nagyon nagy tévedés, s túlságosan elbizakodott lebecsülése az eddigi eredményeknek! Az elementáris tipográfiát lehet *ötletteljesen* kultiválni, de ötletszerűen *aligha*, mert hányaveti módon mégsem szoktunk bánni az ezen irányt jellemző úgynevezett blickfangokkal, foltokkal. Tessék csak megnézni a tanfolyamokon folyó munkát, *ott már ötödik esztendeje hirdetjük az arany-metszet értékét és alkalmazzuk majd minden tervezetnél*, legalább is a Kun- és Wanko-csoportnál, amely csoportoknak több tucatnyi hallgatója *már annyira megszokta az arany-metszet alkalmazását*, hogy a legjelentéktelenebbnek látszó munkáknál is érvényesíti.

A kérdés lényegét illetőleg egyelőre, azt hiszem, nem lehet több mondanivalóm. De válasz nélkül nem lehet hagyni *Müller* kollégám ama megállapítását, mely szerint a *fölületes meghatározás iskolapéldájának* nyilvánítja ama megállapításomat, hogy a nyomdász az aszimmetrikus szedésmodort »*csak azért*« kedveli, mert több eredetiséget és változatosságot enged meg. Nem is sejtem, miért ítél ilyen szigorúan, leszűjtően egy egyébként teljesen közömbös megállapítás dolgában. Megismétlem és föntartom, hogy *leginkább azért* (és nem: csak azért) kedveljük az aszimmetrikus megoldásokat, mert több változatosságot engednek meg, *s nem azért, mert az architektúra törvényei irányadók volnának ránk nézve.*

A tipográfia a XVI. századtól egészen a múlt századi 80-as évekig szimmetrikusan alakította ki a könyvszedés fogalmán kívül eső szedésalkotásait. A szabad irány már aszimmetrikus jellegű volt, úgyszintén a naturalisztikus irány is; ezt követőleg a szecessziós irány főként szimmetrikus jellegű éppúgy, mint a kombinációs körzetek korát is a szimmetria jellemzi. Az 1910-es évekkel föllépő s nálunk iparművészeti iránynak nevezett stílusnak inkább aszimmetrikus jellege volt. *Ki tudja-e mutatni Müller kollégám, hogy az architektúra rövid 40 év alatt annyiszor váltogatta volna jellegét és törvényeit, ahányszor a tipográfiai akcidentszedés?* Megállapítom azt is, hogy mi, tipográfusok, elsősorban a *grafika időnként változó törvényeihez és jellegéhez alkalmazkodunk*, s nem az architektúrához. Másodsorban pedig: *a gyakorlatban azt a kérdést, vajjon a kapott föl-*

Otto Schröder, Berlin, üdvözlőlapja. A tangírozott rész narancsszínű, a többi sötétkék színnel nyomódott.

adatot szimmetrikusan vagy aszimmetrikusan kell-e megoldanunk, rendszerint a föladat szövege, sorai és kliséje stb. szabják meg.

*

Egyébként rendkívül örülök Müller kollégám hozzászólásának, mert ezzel alkalom nyílik az elementáris tipográfia alaposabb megvitatására. Főként azért örülök, hogy elsőnek ő szolt e tárgyhoz, mert ismerem viszonyát a Kassák-iskolához s ekként olybá veszem, mint a *Bauhaus* magyar művészíveinek körében megnyilvánuló vélemények szócsövét. Még szívesebben vettem volna, ha a konstruktív tipográfia lényegét példákkal is illusztrálta volna. Remélem, ezt pótolni is fogja, mert az elementáris és konstruktív tipográfia lényegét illető vitát ezzel nem tartom lezártnak.

Wanko Vilmos.

Nyomatványesztétika

Ha a közforgalomban levő nyomtatványokat a kulturális ember szemüvegén át nézzük, nagyon gyakran találunk köztük olyan grafikai alkotásokat, amelyek nemcsak a *szakember* bíráló véleménye szerint kifogásolhatók, hanem a művelt laikus jóízlését is súlyosan sértik. Különösen a képes ábrázolással terhelt nyomdai termékek között találkozhatunk gyakran a közízlésbe ütköző készítményekkel. Az efféle sokszorosítóipari »alkotások« a szépérzéknek még legelemibb követelményeit sem veszik figyelembe és oly alacsonyrendű elgondolásból fakadnak, hogy bátran nevezhetnők *Gutenberg* művészete ordenáré megcsúfolóinak. Figyeljük csak meg egyszer-másszor a nyilvános helyeken, uccai hirdetőoszlopokon vagy az ujságok hirdetései között közszemlére tett azokat a plakátokat és nyomtatott közléseket, amelyek képes ábrázolás segítségével akarják a közfigyelmet magukra vonni. Milyen kezdetleges eszközökkel és milyen sekélyen evező tervelés alapján készülnek itt nyomdai, illetve grafikai munkák. Szabadjon például ebből a szempontból többek között azokra az ízléstelen plakátfélékre utalnom, amelyek a különféle lakástisztító és féregirtó vállalatok részéről többnyire összel vagy tavasszal lepik el a hirdetőoszlopokat. Milyen visszatetsző, közútálatot keltő »képekkel« dolgoznak ezek a vállalkozók. Nem elégszenek meg

azzal a túlságosan részletes szövegezéssel, amelyel név szerint sorolják föl tételelesen a legalacsonyabbrendű rovarokat, férgeket és mocsárállatokat, hanem még a természetes nagyságukat többszörösen meghaladó, nagyított figurális és szimbolikus ábrázolással is élénkítik ezeket az ocsmány nyomtatványokat. Sőt, hogy a közönség figyelmét még szubjektívebb mesterkedéssel fölébresszék és lekössék, ezeket a penetránszagú férgeket és undort kiváltó rovarokat rendszerint ezernyi ezer tömegben úgy jelenítik meg, hogy a szemléltetésnél az irtás fogalmát torzítva, még hatásosabban érzékeljék a vállalat intencióit; valóságos véres ütközeteket, csatákat szimbolizálnak, lándzsákkal és dárdákkal fölfegyverzett vértésekkel és lovasokkal, amint az irtandó ellenség tömeges hadát pusztítják... De nehogy véletlenségből is elkerüljék a közönség figyelmét az efféle ízléstelenségek, odahelyezik már a villamoskocsi reklámlapjai közé is, hogy az utas révedező tekintete okvetlen rájuk essék és hogy huzamosabban nézhessék, amint egy markos kéz valami szigonyfélével egy patkány hasát döfi át...

Mondom, se szeri, se száma ezeknek a közundort kiváltó nyomtatványoknak, amelyek nemcsak a hirdető alacsony elgondolásait, hanem a grafikus »művészek« tervező koncepcióit is jellemzik. Pedig ne higgye senki, hogy az efféle nyomdatermékekkel hatásosabban érik el a hirdető reklámjuk célját, mintha kevésbé »beszédes« ábrázolással operálnának. *Zwack* Béla írja a *Művészet és reklám* című cikkében, hogy *Wassermann*-plakátjuk annak idején általános föltűnést keltett, ámde egy kicsinyke város szatócsa visszaküldte azzal az üzenettel, hogy valamivel »csinosabb képet« küldjenek, mert a »másállapotos« asszonyok félnek, hogy talán »elnézik magukat«...

A művészi reklám korát éljük. A vezető eszme, amely minden művészi reklámkép alapföltétele, az, hogy az ábrázolás *föltűnő* legyen. Ez az alapföltétel azonban nemcsak a kidolgozás módjától függ, hanem nagy mértékben a művészi koncepciótól is. S éppen ezért még a leggondosabb grafikai kivitelű nyomtatvány is kifogásolható, ha a művészi koncepció helytelen. Ebből a szempontból szintén utalhatok több kirívó példára. Megemlítem többek között egyik nagy fővárosi sörfőzőnk plakátját, amelyen egy bánatos arcú fiatal csikóslegény ül a csárdában, tiszta fehér

gatyában, rámás csizmával, pörge kalap a fején, egyik kezében fokos, másikkal egy üveg sör nyakát öleli át szerelmesen és így éneklí, hogy *Ez az én szeretőm...* A plakát mint grafikai alkotás teljesen kifogástalan munka, csak a művészi elgondolás, a kompozíció rossz. A művésznék tudnia kellene, hogy a magyar ember alaptermésze nem fér össze a sör fogalmával. Hisz a sör nem is magyar ital. A magyar ember *bort* iszik. Helytelen és szembetűnő hazugság tehát az, hogy a csárdában bánatosan mulató csikóslegény hűtlen kedvesének dereka helyett egy üveg sör nyakát ölelgeti. Az ilyen plakát éppúgy célját téveszti, mint a *Wassermann*-plakát, amelytől félnek a terhes asszonyok. Hasonlóképen utalhatok egy cigarettapapírgyár plakátjára, amelyen többszörös nagyítással egy cigarettázó gavallér feje látható, *cilinderrel a fején*. Ez a plakát is nagyon jó grafikai reprodukció, de nagyon rossz művészi elgondolás eredménye. A művész egy cigarettázó gavallért akart bemutatni és ezt másképpen nem tudta elképzelni, csak ha cilindert ültet a fejére. Mintha manapság a cylinder lenne a gavallérság szimbóluma.

A magyar művészi koncepció túlságosan »kézelfogható« képes ábrázolást használni valamely cikk hirdetésére. Nagyon kezdetleges eszközökkel és igen egyszerű megoldással demonstrálja elgondolását. Holott ha egy *szappangyár* hirdetését akarom megkonstruálni, nem okvetlenül kell nekem egy kocsirakomány szappant föl raknom a vászonra.

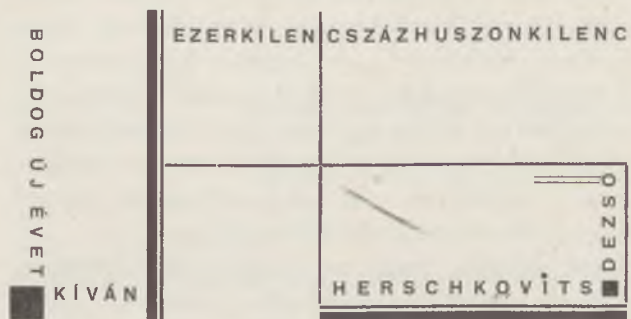
Ha egy ország jobb plakáttermékeit kollektív szemléljük, lélektani alapon következtetni tudunk amaz ország népének általánosabb főtulajdonságára. Ha a német plakátművészetet a franciával egybevetjük, láthatjuk, hogy a francia plakátművészet alaptónusában finom, elmosódott vonalakkal fejezi ki koncepciójának ábrázolásait, míg a német plakát duzzad a nyers erőttől. A *Fleckensystem* (foltrendszer) határozottan megrajzolt vonalaival fejezi ki azt az akaratot, amely a német népet annyira jellemzi.

De akár a német, akár a francia, akár az angol vagy amerikai plakáttermékeket szemléljük, abban a főjellemben valamennyi meg egyezik, hogy külső hatásukban az *esztétikai* követelményeknek mennél pazarabban igyekeznek megfelelni. És ez természetes is. Mennél *szébb* kép az, amit a hirdetőreklám céljaira a művészet megalkottat, annál nagyobb vonzóerőt

gyakorol vele a közönségre. Szabadjon ebből a szempontból az utóbbi időben mindjobban elterjedt illatszergyári óriási plakátokra utalnom, amelyeken a *női szépség* a maga teljességében ellenállhatatlan hatással van a közönségre. Ezek a plakátok száz százalékban megfelelnek az esztétikai követelményeknek és maradéktalanul váltják ki a szemlélőből az elragadtatás érzését. És ugyanezeknek a szempontoknak kell érvényesülniök a *könyvnyomdai úton* előállított nyomtatványoknál is. Azok a nyomdai termékek, amelyeken a szedő munkája elavult, hanyag, vagy ízléstelen fölépítésben, csúf szövegkiképzéssel és rossz sorcsoportosításban nyilvánul meg, éppúgy visszatetszőek a szemlélőre, mint a föntebb vázolt plakáttermékek. Pedig a mai szedésirány sokkal több alkalmat ad a szedő egyéni koncepciójának kifejtésére, mint a régebbi merev, zárt egységű megoldások. S nagy mértékben megkönnyítik a szedő tervelőmunkáját azok az anyagok és eszközök, amelyek rendelkezésre állnak még a kevésbé gondosan fölszerelt nyomdáknak is. Az *ólommetszés* is beláthatatlan perspektívát nyit az *eredetiségre* törekvő szedőnek.

Kétségtelen és közismert dolog, hogy a szín, anyag és eszköz igen nagy szerepet tölt be a nyomtatvány külső hatásának előmozdításában. Amde az *esztétikai* követelményeknek még a legegyszerűbb eszközökkel is eleget kell tenni a tipografizálásban. Ebből a szempontból egyetlen pontnak sem szabad a szépérzékbe ütköző külső benyomást zavarnia.

Ha a modern könyvnyomtatás kiválóbb művelői és grafikus művészei hathatósan akarják szolgálni a nyomdai termékek, illetve grafikai alkotások szépségének előmozdítására irányuló törekvéseket, úgy elsősorban szakszerűen ki kellene dolgozniok azokat a főbb konstruktív el-

Herschkovits Dezső újévi lapja. Vonaldísz ezüst, a szöveg pirosszínű.

veket, amelyek ilyenmű munkák előállításában a szakembereket foglalkozásukban irányítanak. És erre a célra nagyszerű alkalmat nyújtanak szaklapjaink, különösen a *Grafikai Szemle*, amely évtizedes multjánál fogva, kitünő szakirodalmával és a könyvnyomtatás színvonalát emelni törekvő mellékleteivel egyszersmind gyakorlatilag is megoldhatja ezeket az irányelveket. Ilymódon lassanként ki lehetne szorítani a közforgalomból azokat a torznyomtatványokat, amelyek a szépérzékét mértelyező, ízléstelen, visszatetsző és sokszor ordenaré ábrázolásaikkal közundort keltenek a szemlélőben. Másrészt viszont a szakmájuk iránt szeretettel átitatott és az esztétika iránt érzékkel bíró nyomdászoknak nagyszerű inspirációval szolgálhatnánk a szép, nemes és művészi koncepciókban szellemes megoldású nyomdai termékek alkotására.

Ápoljuk tehát elsősorban a nyomtatványesztétikát!

Schwartz Ármin.

Az üzemvezetés Nyomdai belügyek

Az előző dolgozatomban igyekeztem felszínre hozni azokat a visszás jelenségeket, amelyek az ipart művelő egyének — közelebbről az üzemvezetők és munkások — között merülnek föl; ugyanakkor rámutattam arra, hogy ezeknek, az üzem harmónikus menetét zavaró tüneteknek a rendszertelenség, az őszinteség hiánya legnagyobb részben az okozója.

Az üzemvezetőről mondtam el egyet-mást, mint aki gerincét, a megbízható pontját képezi az üzemnek. Az üzemvezető az, akinek kezébe futnak össze a szálak; az ő hozzáértése, szíve adja meg az üzem karakterét. Az üzemvezető van állandó kontaktusban a munkással, figyelemmel kísérheti — ez legfőbb kötelessége — a készülő munkát, tehát ő ismeri legjobban a mindenkori helyzetet, amelynek alakulása szerint osztja be a munkákat, igyekeztén betartani a mai napokban nem ritkán súlyos és sok fejtörést okozó szállítási föltételeket.

Most lássuk, hogy az üzemvezető fölöttesei (főnök, igazgató) mennyiben vannak segítségére, illetve milyen mértékben hátráltatják őt munkájában megnevelésükkel, kapkodó rend-

szertelenséggel, továbbá nem ritkán lehetetlen igényeikkel.

Tekintsünk be egy kissé egy fővárosi középnyomda üzemébe s jegyezzük az ott látottakat: Megszólal a telefon: az üzemvezetőt sürgősen lekéri az igazgató. Kezébe ad egy táskát, amelyen egy soron kívül elkészítendő munka utasításai vannak följegyezve. Rövid néhány perccel szentel az igazgató úr a munka átadására, megbeszélésére... hisz már megy is, dolga van... »majd még visszatérünk rá«... »nagy súlyt helyezünk arra, hogy a munka szép legyen«... »szállítandó x napon belül«... így fejezi be rövidreszabott mondókáját. S már indul is, de még visszaszól: »Az első kéziratok ma délután érkeznek, a többi holnap reggel.«

Az üzemvezető, aki a másodpercekig tartó megbeszélésből csak körülbelüli képet nyert a vállalt munkát illetően, de ebből a pongyola körülírásból is azt látja, hogy súlyos, szinte teljesíthetetlen szállítási föltételt szabtak a munkának elkészítésére: megkísérli plauzibilissé tenni az igazgató előtt a nehézséget, hivatkozva az amúgy is túlszűfolt programra... de hasztalan — a munkát elvállalták s annak »*muszáj*« mennie. Beletörődik tehát s míg irodájába visszatér — aközben igyekszik helyet szorítani ennek a munkának is a többi »sürgős« között. Latolgatja az eshetőségeket... néhány különóra... majd meglátjuk: gondolja.

Délután a kéziratok egy kis része megérkezik, kisül azonban, hogy klisé nincs, csak annak bizonytalanul fölvázolt körvonala. Reklamál a megrendelőnél, az a kliséket holnapra ígéri, mondván, hogy azért csak szedjék ki.

»Nem lehet a szedést elkezdni, hisz nem tudom, hogy milyen nagy kliséket kapok, esetleg újra kell szednem az egészet s nem lehetünk meg idejében a munkával.«

»Az igazgató úr megígérte, hogy kiszedik klisé nélkül s holnap reggel korrektúrát adnak a már ottlévő anyagból.«

»Legalább méreteket adjanak, az is megfelelne, a munka sürgős, nem lesz idő az átdolgozásra. Szépnek is kell lennie, tehát valamit mégis tudnom kell az ábrák méretéről.«

»Sajnálom, azonban a rajzok még nincsenek készen, holnap délben kapom meg őket s akkor majd telefonon bemondom a méreteket.«

Hiába sorakoztatja föl a legsúlyosabb argumentumokat, itt is vesztett ügye van tehát, meg kell

hajolnia a megrendelő »óhaja« előtt, mert az fizet (amikor fizet). Nincs más hátra tehát: jobb belátása ellenére elkezdni a munkát, »ahogy esik, puffan«. Számolnia kell tehát egy munkával, amelyről nem tud egyebet, mint hogy sürgős és szépnek kell lennie. Behívja Tóbiás urat, aki már több ízben »rántotta ki« az ilyen sürgős természetű munkáknál. Elmagyarázza neki a dolgot, részletesen megbeszélnek mindent, a fölhasználendő betűtilletőleg egy kis vita is támad közöttük, mert a megrendelő által kiválasztott írás hiányos, kopott is, s bár meglehetősen favorizálják a jobb munkák szedésénél, eddig a számtalan alkalommal történt defektösszeíráson túl nem jutottak s így ma úgy állnak, hogy szinte lehetetlennek látszik, hogy abból szedni lehessen. Hacsak nem szedegetik ki a hiányzó betűket az álló szedésekből, ami nagyon sok időt vesz igénybe s a munka sürgős. A vita azzal zárul, hogy az üzemvezető újból ígéretet tesz a hiányzó betűk beszerzésére, s mint mondja: »most már soron kívül megrendeli«, amit Tóbiás úr, aki többször hallotta ezt a kijelentést, hamiskás mosollyal vesz tudomásul. Tóbiás úr, a metór, aki már több ízben járt el fizetésjavítás ügyében az üzemvezetőnél s mindig hiába, most keserűen emlékszik az eredmény nélküli kísérletekre, de békés ember lévén, egyúttal arra gondol, hogy ezt a sürgős munkát is becsülettel, igyekezettel elvégzi s akkor aztán ismét jelentkezik a számtalanszor óhajtott fizetés-többletért. Célzást is tesz erre halkán; az üzemvezető szeméből ezúttal biztatást olvas ki: kedvvel lát munkához. Kiadja a szedőgépeknek a kéziratot, maga pedig a beosztott személyzettel serényen dolgozik, anyagot hord össze. Reggel újabb kézirat érkezik — nagy a meglepetés, mert abban túlsok a táblázat s egyéb komplikált szedés, amelyről az ajánlattétel alkalmával nem volt szó. Az üzemvezető — más fontos munkával van elfoglalva — csak futólag nézi meg a neki kézbesített kéziratot, továbbítja azt a metórnek, aki azután konstatálja a megrendelő sakkhúzását. Az igazgató úr kékül-zöldül a düh-től, amiért a megrendelő ismét becsapta, telefonon hosszasan alkudozik vele a felár biztosításaért, de hasztalan: a megrendelő kezében az írott árajánlat s még azt sem hajlandó tudomásul venni, hogy a szállítási határidőt kitolják (több időt vesz igénybe a szedés), azzal fenyegetőzván, hogy nem veszi át a munkát. Dühösen csapja

le a telefonkagylót, pedig a hibát ő maga követte el azzal, hogy bemondásra, avagy a kéziratból eltérő mintára készítette el az árbecslést, megfeledekezvén az ajánlattételnél pontosan körülírni a végzendő munkát, ami az ilyen »gyakorlott« megrendelővel szemben elengedhetetlen. No de mit tehetett egyebet, mint a költő mondja: nagyot ütött a szamár fejére — fontoskodva átlapozza a kéziratot s a megfelelő ajkbiggyesz-téssel kijelenti, hogy nem is olyan veszélyes a dolog. Igaz, van egypár tabella benne, de viszont akkor kevesebb a kompresszszedés!

E kis intermezzó után továbbfolyik a munka, s annál is inkább »rá kell húzni«, mert a rendelkezésre álló idő alatt jóval több időt igénylő szedéssel kell elkészülni, mint az előrelátható volt. Szemeleútján az igazgató úr nem mulasztja el megjegyezni, hogy ezt, azt s a harmadik munkát is forszírozni kell... »termelni kell«! Muszáj. Sőt figyelme kiterjed a szakképzésre is, mert arra

BERLIN SW 61

AM ERSTEN JANUAR 1929

Der Glaube an die Kraft der
Bildungsarbeit und der Wille
zur beruflichen Vollkommen-
heit vereinte uns zu froher Tat.
Was in jahrelangem Schaffen
geleistet wurde mit Hilfe aller
Mitglieder und Unterstützung
der Freunde unserer Organi-
sation, das möge anregen und
fördern auch im neuen Jahre!

DER VORSTAND

DES BILDUNGSVERBANDES DER DEUTSCHEN BUCHDRUCKER

A Bildungsverband, Berlin, üdvözlőlapja. Sötétszürkenyomású szövegéből a D iniciálé és az aláírás piros nyomással emelkedik ki.

Grafika

GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST V, CSÁKY U. 46

TELEFÓN: 904-57

MÜLLER IGNÁC

Budapest, 19

TELEFÓN: 24-81

TÖMÖNTÖDÉJE

BUDAPEST VIII, ÜLLŐI ÚT 48

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Fent Kondor Árpád, lent Garay Ferenc munkája.
*Aus den Arbeiten der Hörer des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Árpád Kondor (oben), von Franz Garay (unten).*

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK MŰVELŐI SZÁMÁRA

UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU

EINE ZEITSCHRIFT FÜR DAS
BUCHGEWERBE

BUDAPEST • CONTI UCCA 4

TELEFÓN:
JÓZSEF 310-16

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Herschkovits Dezső, cégjegy: Paxian Péter munkája.
*Aus den Arbeiten der Hörer des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Desider Herschkovits, Geschäftskarte von Peter Paxian.*

G R A F I K A
 BUDAPEST V, CSÁKY UCCA
 49
 GÉP-
 KERESKEDELMI
 RT
 TELEFÓNSZÁM: 904-57

kéri az üzemvezetőt, hogy Tihamért is állítsa be erősen a munkába, utóvégre Tihamér már másodéves gyakornok s részt kell vennie a dolgokban, hogy gyakorlatra tegyen szert.

Tihamért, az igazgató úr érettségizett, jogvégzett, elfuserált unokaöccsét, a »volontört« is beosztják Tóbiás úrhoz — nem nagy öröme annak, mert mindig az orra alá füstöl a cigarettával. — Működését azzal kezdi meg, hogy egy hasáb gépszedést hoz közvetlen érintkezésbe a cementpadlóval, s miközben az össze-visszaütődött és egészen hasznavehetetlenné vált sorokat szedgeti föl a földről, bőbeszédűen s keresett szavakkal magyarázza, hogy pedig mennyire szabályszerűen s milyen biztosan vitte a hasábot.

Ez is, más egyéb kellemetlenség is elúsztatják a munkát; a klisék miatt egy kis átszedés is szükségesnek mutatkozott. Néhány különórát s egy-két kiegészítő szedőnek a munkaidejét emésztette föl a többmunka, míg végre nagynehezen elkészültek a szedéssel, olvasással. A megrendelő kijavítva azzal küldte vissza a levonatokat, hogy csak géplevonatot imprimál.(!)

A korrektúra elkészül, a szedéseket szinekre bontva leviszik a gépterembe. A gépmester felküld egy ívet az üzemvezetőnek »az állítás« miatt, egy másikat az igazgató úrnak, aki ezt a fontos munkát látni akarja, egy további a revizoré s végül egyet »négyvel aláakva« eredeti papíron a megrendelő kap.

Visszajön az imprimatúra: apróbb hibákat, változásokat jelöl ki a megrendelő, az igazgató úr aközben ezt is, azt is rendbehozhatja, »*hogy valami pofája legyen*«, a revizor is kihalász néhány rossz betűt, az állítás sem a legideálisabb — summa summarum, a szedők jó néhány félórája fekszenek a gépben, hogy a kívánságokat honorálják. Még egy »*utánanéző*« és a gépek megindulnak, hogy a közel kétezres nagy anyagot kinyomják.

Összegezve a dolgokat, leszűrhetjük abból azt: hogy a megrendelés föl vételénél követték el a legnagyobb hibát azzal, hogy látatlanba tettek ajánlatot, ezzel anyagi veszteségnek tévén ki magukat, továbbá azzal is, hogy úgynevezett minőségmunkát vállaltak soronkívüli elkészítésre, jöllehet az üzem ebben az időben nem rendelkezett azokkal az eszközökkel, amelyek elősegítették volna az ilyenmű munka síma lebonyolítását. Ez a hiba szülte azután a többi kellemetlenséget is. A szedést azonnal elkezdtek, jól

lehet nyilvánvaló volt, hogy a klisék méreteinek ismerete nélkül azt elkezdni nem lett volna szabad — a későbbi áttördelés, illetőleg átszedés rizikója nélkül. Az igazgató úr mesterszedői perverzítése is — ha a dolgok rendjén mennek — leegyszerűsödött volna arra, hogy az előre bemutatott szedésvázlatra tette volna meg megjegyzéseit s tehát — ha az óhaj egyébként nem abszurd — honorálni lehetett volna manuális munka fecsérlése nélkül.

De hiba történt Tihamér körül is, mert Gutenberg apánk e fattyának nem lett volna szabad közeli ismeretségbe jönnie a nyomdaiparral, azon túl, hogy az igazgató úrnak rokona. Mert e derék ifjúnak — minden intelligencia dacára — ma is nagyobb gondja van szórakozásról gondoskodni, mintsem arra, hogy rövidreszabott tanulási idejét jól kihasználva, majdan meg tudjon állani a saját lábán.

Mindezeket előre bocsátva, az üzemvezető szerepére térek át, mint aki — ha helyesen jár el — megakadályozhatta volna a hibák sorozatát; mert neki akkor is tisztán kell látnia, ha mindenki más elvesztette a fejét, neki akkor sem szabad túltennie magát azokon az óvintézkedéseken, amelyek a sürgősség pillanatában fölöslegesen tetszenek. Előre kell látnia, hogy valami nem mehet úgy, ahogyan annak mennie kellene s erre az esetre biztosítania kell a jobb, zavarmentes elintézési módot. Látnia kell föltétlenül az árajánlatot, ahol, ha valami hiányosság mutatkozik, azt azonnal korigálni van módjában. Továbbmenően — *sükség esetén* — állíthatja, hogy a munkát elkezdtek, habár addig nem szándékszik azt szedetni, míg a kellékek együtt nincsenek, hogy zavartalanul és gazdaságosabban állítsa elő a nyomtatványt. Ebben az esetben természetesen gondoskodnia kell arról is, hogy emiatt a munka késést ne szenvedjen, amit azzal érhet el, hogy később nagyobb személyzettel lát munkához.

Az anyag hiányos volta is az ő hibája, mert nem elég a defektek összeírása, annak megrendelését ki kell forszíroznia az üzlettől, kézenfekvővé téve a hiányosságok miatt bekövetkező anyagi veszteségeket. Mert ha ezt nem tenné, őt fogják okolni hanyagsággal adandó alkalommal. De hibát követett el abban is, hogy Tihamér szerződését — nemtörődömségből, avagy az igazgató úr iránti tiszteletből — nem akadályozta meg s ha ez nem sikerült neki, akkor

nem kísérte kettőzött figyelemmel ez ifjúnak működését, látva, hogy nincs érzéke a nyomdászathoz s nem talált módot arra, hogy kellően ismertesse meg vele a legszükségesebb tudnivalókat.

Egyszóval erélyesen kell kezelnie a dolgokat föl-felé is, nem szabad tartania attól sem, hogy erélyét, amelyet az üzem érdekében alkalmaz, majd félremagyarazzák, mert ha megértő szakember a fölöttese, akkor azonnal látni fogja, hogy az üzemvezető eljárásával segítségére van, szereti az üzemet, akinek a tudta nélkül nem vállal munkát és boldogan veszi tudomásul, hogy az üzemvezető ténykedésével odahat, hogy az üzem zavartalan és fejlődő menete biztosítva legyen.

Talián Gábor.

Szedéstechnikai kérdések

Amikor a szakíró tollat vesz a kezébe, hogy ismereteit és szakmai tapasztalatait szaktársaival közölje, első gondolata az, vajjon nem dolgozik-e hiába. Elolvassák-e, amit ír, okulnak-e belőle, követik-e tanácsait, útmutatásait. Mert, sajnos, az évek hosszú során nemcsak technikai tapasztalatokat szerez az, aki ezt magára nézve fontosnak tartja, hanem a szakíró szomorú tapasztalatokat is szerezhethet abban az irányban, hogy bizony ezt is hiába írta, amazt sem olvasták el éppen azok, akikre pedig leginkább ráfért volna a szakcikkben foglalt tanulságok levonása. Hiszen az írónak az az igazi jutalma, ha olvassák és ha tanításai termékeny talajra találnak. Megtörtént nem egyszer, hogy olyan lapba írt tudnivalókat sem olvastak el, amely lapot pedig minden nyomdász kézhez kap. A Typographiát értem. Ugyanazokat a hibákat, amelyeket ott szóvátettek, tovább is úgykövették el, mintha sohasem lett volna alkalmuk azok elkerülését megtanulni. Pedig volt. Csak nem tartották szükségesnek az oktató cikkek elolvasását.

Ha valaki tudatában van annak, hogy még nem tud mindent és igyekszik minél többet elsajátítani, az tiszteletreméltó a maga tudatlanságában is. De ha valaki azt hiszi magáról, hogy neki már nincsen tanulnivalója és a legegyszerűbb tudással is hadilábon áll, az szánsalomraméltó, ha ő maga nem istud felőle. E sorok szerény írójának is volt már alkalma rámutatni egyes kollégáknál arra, akik sokkal kényelmesebbek, semhogy egy-egy szakcikket elolvassanak, hogy mennyire saját érdekük ellen cselekesznek. Egy-egy nagy korrektúra, folytonos kérdezősködés elkerülhető, ha minden szakmai írást elolvassanak. Nem egyszer kellett jóakarón figyelmeztetnem az ilyen szaktársakat:

— Látja, kolléga, éppen ezekről a kérdésekről olvashatott volna nemrég részletes magyarázatot. Bizo-

nyára elmulasztotta. Különben nem lenne ilyen hibás a szedése.

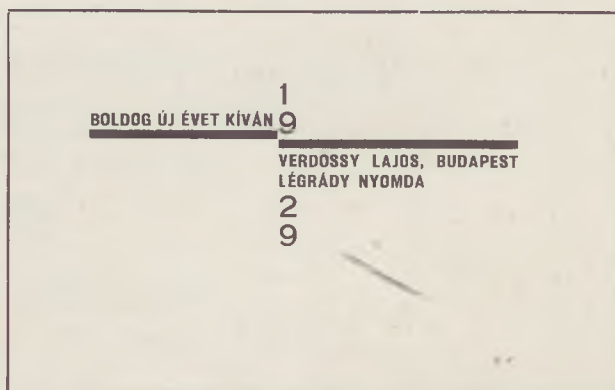
Falrahányt borsó. Holott a hibás munka a készítője értelmi színvonalára vet rossz fényt, ami adódó esetekben ránézve csak hátrányos lehet.

Ezt a bevezetést tartottam szükségesnek nem szemrehányáskép, hanem buzdításul arra, hogy *a szaksajtót nemcsak átlapozni, hanem olvasni is kell*. Mert senki sem tudhat annyit, hogy még valamit néha hozzá ne tanulhatna.

A szedőgépek térhódításával az évszázados tipográfiai szabályok majdnem mindegyike feledésbe merül. A könyvoldalak tördelésénél ma már nem ügyelnek a sorregiszterre, amin az értendő, hogy sor sort fedjen a nyomtatott lapon. Nem érnek rá arra, hogy mérlegeljék az oldal szélességének és hosszának viszonyát a papír alakjához, ami miatt ötletszerű, szabálytalan, egy csöppet sem esztétikus margót kapnak az oldalak. A legfinomabb szépirodalmi és tudományos munkákat is olyan gyorsasággal kell ma a gépen szedni és tördelni, hogy az sem baj, ha az oldal első sora is egyszavas kimenetsorral kezdődik. Pedig valamikor a legnagyobb tördelési hibának tartották a »fattyúsor« még akkor is, ha az tele sor volt. A szavak között való tereelosztásról, a sorvégi elválasztásokról nem is szólva.

Tempora mutantur! Mi lett Gutenberg művészetéből! A könyvnyomtatás, ami a szedést illeti, kézműipar volt még csak két-három évtizeddel ezelőtt is. Ma: gyáripari munka. A könyvnyomtató műhelyből könyv- és ujságyár lett. Csupán a merkantilis munkák, a hirdetésszedés egy része és az akcidencia tartotta még meg úgy-ahogy művészi jellegét. A szaklapnak az a célja, hogy ezt a művészi jelleget ápolja, fejlessze és minél szélesebb munkaterületre terjessze ki.

A könyv- és ujságszedésnél is oda kell irányulnia minden szakfejlesztő tényező igyekezetének, hogy ellensúlyozza a túlságos elgyáriasodást és megvédje a könyvnyomtatás »becsületét«. Ha ezerszer gépszedés, ha százszor olesó regény: épúgy be kell tartani bizonyos termelési szabályokat, mint a cipőgyárnak, amely tízezerszámra készíti a tetszetős ci-

Verdössy Lajos üdvözlőlapja. A baloldali vonal és a jobb-
oldali két szövegsor piros, a többi fekete.

KÖNIG ÉS BAYER

FOTOCINKOGRAFIAI REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

VIDÉKI MEGRENDELÉSEK SORONKÍVÜL

KLISÉGYÁR:

BUDAPEST VII,
WESSELÉNYI UCCA 54
TELEFÓN:
JÓZSEF 354-46

CHATELET · ALAJOS · ÉS · FIA

BUDAPEST II. MARGIT KÖRÚT 81. SZ. TELEFÓN: AUTOMATA 531-74

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-NÜRNBERG A. G.

MAGYARORSZÁGI · VEZÉRKÉPVISELETE + NYOMDAGÉPGYÁR · ÉS · JAVÍTÓMŰHELY

BUDAPEST,

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Horváth Ferenc, cégjegy: Garay Ferenc munkája.

*Aus den Arbeiten der Hörer des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Franz Horváth, Geschäftskarte von Franz Garay.*

TELEFÓNSZÁM:
J. 324—81

MÜLLER IGNÁC

TÖMÖNTÖDÉJE
BUDAPEST

VIII, ÜLLŐI ÚT

48

pöket, vagy a bútorgyárnak, amely sablónszerű, de szemrevaló szekrényeket, ágyakat készít. Ha a papiros rosszminőségű is, a szedéskép, a könyv külső formája csinos lehet és minél szebb a könyv, annál több embert csábít megvételére.

Lássunk csak néhány régi tipográfiai szabályt, amelyeket a »lázás munka« ürügyén mostanában gyakran el szoktak hanyagolni.

Még a gépszedésnél sem indokolt a szavak közötti hézagok föltűnő *egyenlőtlensége*. Gondos szedő, bármennyire siet, nem fogja a sort úgy kizárni, hogy egyik helyen a kizáróék mellé fél, sőt egész négyzetet tesz, míg a másik szóköznél egyedül csak ék van. Sohasem szabad a gépszedőnek annyira sietni, hogy a szavak közeit egyenlően ne oszthassa be kézzel, ha ki kell a sort »hajtania«. Hiszen ily kézi kizárás főként csak keskeny soroknál fordul elő. Ha ezenfelül a »kihajtás« ellenére a gép, mert túlerősen zárták a sort, az ékeket spáciumra nyomja föl, egy helyen ötnegyednyi rés van a szavak között, a másik helyen csak egynegyed. Ilyenkor legkirívóbb a hibás szóközbeosztás. Az ilyen könyvszedést még a laikusok is helytelenítik.

A gépszedésnél a *sorvégi elválasztások* kérdésénél igazán nem szabad nagy igényeket támasztani, mert akkor a megkívánt betűmennyiség nehezen szedhető meg. De az ilyen elválasztások, mint: *ille-ti, ve-le, fi-gyelem* (26 cicerós sorban!), *bányafő-tanácsos, húski-vonat, huszárka-pitány, va-lószínű, műse-lyem, egyön-tetű, kereske-dővilág, mákvi-rág* stb. még a gépszedésnél is nemcsak helytelenek, hanem gyakran komikusak is. Sokszor ismételt szabály, hogy összetett szavakat lehetősen összetételüknel választunk el: *hús-ki-vonat, huszár-kapitány, mű-selyem, való-szerű, egy-öntetű, mák-virág* stb. A gépen sze-

dett sornál egy-két betű könnyen behozható vagy kihajtható, amivel ilyen helytelen elválasztások elkerülhetők.

Különösen széles soroknál két-hárombetűs kimenetek is elkerülendők, mert elkerülhetők.

A gépszedés tördelésénél sok tördelő megteszi, hogy három-négysoros »spicc«-kolumnákat tördel olyan műveknél vagy regényeknél, amelyeknek minden fejezete új oldalon kezdődik. A régi szabály az oldal nagyságának körülbelül harmadrésznyi szedését kívánja meg a »spicc«-kolumnán. Ugyanígy ez az ideális kimenetoldal. A megengedhető sorok száma természetesen az oldal nagyságától is függ. Kompressz-szedésnél több, ritkítottnál megfelelően kevesebb lehet. Ha öt sornál kevesebb jutott a kimenetoldalra — azelőtt »visszafelé« tördeltek —, a kimeneteket igyekeztek »behozni«, ha azonban kevés kimenet volt, akkor inkább a teli kimenetsorokból újabb sorokat készítettek egy-egy alkalmas szó beszédésével vagy »kihajtás«-sal, avagy ott is kimeneteket csináltak, ahol nem volt, hogy a »spicc«-kolumna szabályszerű és így tetszetős legyen. A gépszedésnél manapság erről szó sem lehet. Vajjon miért nem? Hiszen a gépszedés tördelése amúgy is gyorsabban történik és ugyanez a »visszatördelési« munka a gépszedésnél még kevesebb időbe kerülne. Nyilvánvaló, hogy a nyomdák maguk is meggyorsították a munka tempóját és nemcsak a szedőgépeknél, hanem a tördelésnél is a *gyors munka* a fő és nem a *jó munka*. Látszik ez a két-hárombetűs »fattyú«-sorokon is. *Teli kimenetsort* az oldal elején még valahogy el lehet fogadni, de *is, rá, ban, val* és *meg* szavakból vagy ragokból álló kimenetsorral oldalt kezdeni: nagy és csunya hiba.

A szedőgép diktálta iramot azután a *korrektori munkára* is átviszik. Ma *gyorsan* kell olvasni. Ha valamikor azt mondták: *ezt gyorsan fussa át, ez annyit jelentett, hogy felületesen*. Ma azt jelenti, hogy *jól is*. Pedig ha valaminél, a korrektori munkánál nem lehet egyszerre *gyorsan* is és *jól is* dolgozni. Mert vagy *figyelmesen* olvas a korrektor és akkor minden betűt jól megnézve, azaz lassan kell olvasnia, vagy pedig *gyorsan* olvas és akkor nem tudja egyszerre az *értelmet* is és a *szó- és betűegyezetést* is ellenőrizni. Az agy tudvalévően egyszerre csak egy munkát végezhet jól. Részben ez a magyarázata a sok sajtóhibának a mai könyvben, ujságban.

Visszatérve a tördelésre, egyéb hibákat is látunk. Ezúttal csak a *verseskönyvek tördeléséről* essék szó. Megtörténik, hogy különösen gépen szedett verseknél a szedő nem alkalmazkodik a versben lévő hosszabb sorokhoz és annyival húzza be a sorokat, hogy például a papiros középefelé kezdődnek a sorok, míg végük majdnem belenyúlik a fűzésbe vagy a jobb-oldali margóba.

Súlyos tipográfiai hiba az is, hogy a rímsornak a párját átviszik a másik oldalra, amit régi verseskönyvekben nemigen látunk. Súlyosbítja a hibát, hogy néha páratlan oldalról párosra is átviszi a tördelő a rímsor párját, úgyhogy az olvasónak előbb lapoznia kell egyet, míg az előtte való oldal utolsó rímsorá-

Fekete Géza szárnyas üdvözlőlapja. Diszítés ezüst, szöveg barnászörös.

nak párja elcsendül. Például az 59. oldalon lenn ez van:

*És az úrnak:
Kinek izzadnak, túrnak,
Leszedi majd az istenit az égből,*

a 60. oldalon folytatja fönn:

*Ha nem adja ki az ő jogos részét
A bitorlott mindenségből!*

Itt nemcsak a rímet lőtték el, hanem az egész versszak értelmét, folyamatosságát is megszakították. Egyáltalán nem volna szabad, hogy négy-öt soros versszakaszt megszakítsanak. Ez is tipográfiai szabály. Két sort a szakaszok összehúzásával vagy kitágításával mindig lehet vagy behozni, vagy a következő oldalra átvinni, hogy az összeillő rímek együtt maradjanak.

Hogy túl hosszadalmas és így unalmas ne legyek, befejezem. Még sok mondanivalóm van a szedés-technikáról, de ezt más alkalomra halasztom. Tudom: nem mondtam újat. De tudom azt is, hogy sok fiatal Gutenberg-ifjú van, akinek még nem volt alkalma ezeket a régi szabályokat sem hallani. Nekik szenteltem ezt az írást.

Herzog S.

A hibák megelőzése

A *Grafikai Szemle* október havi 1. számában nagy érdeklődéssel olvastam *Laupál Antal* szaktárs cikkét, mely »Nyomtatás gépszedésről« címen jelent meg.

A cikk témája az volt, hogy amíg a gépszedés előállításánál »egy tetemes plusz mutatkozik«, »addig a gépszedésről való nyomtatásnál a legtöbb esetben kétszeres hiány áll elő«, azért, mert a géppel előállított sorok nagyon sok hiányossággal rendelkeznek, amik a kéziszedésnél teljesen ki vannak zárva. Felsorolja — nagyon helyesen — *Laupál szaktárs* az általa tapasztalt rendellenességeket és igyekszik is mindjárt hasznos útbaigazításokkal szolgálni a *gépmester* részére, hogyan és miképpen bánjon a szedéssel még a zárás előtt, azután a forma bezárásánál, az egyenetlésnél stb., stb., egyszerűen praktikus tanácsokkal látja el kollégáit a gépszedésről való nyomást illetően.

Ami engem, mint gépszedőt főképpen megragadott és ami tulajdonképpen a kezembe adta a tollat, az *Laupál szaktárs* cikkének utolsó bekezdése volt, ahol is szóról-szóra a következőket írja:

»Mindezek a dolgok természetesen nem lehetnek az egyenetlenségnek a kútforrásai, hanem a szaktudás és a kölcsönös megértés útján arra

kell törekedni, hogy úgy a gépszedő, mint a gépmester egymás munkakörét bizonyos mértékig megértse és átérezze és ennek megfelelőleg igyekezzen a bajokat megelőzni, illetve helyrehozni.«

Tehát: »igyekezzen a bajokat megelőzni, illetve helyrehozni«. *Laupál szaktárs* cikke a meglévő bajok helyrehozását célozza, lévén ő gépmester és így a kérdésnek ezzel a részével foglalkozik. De azt is mondja, hogy a »bajokat megelőzni«; ez már nem a gépmester dolga, ezt a gépszedőnek, esetleg a gépszerelőnek kell elvégeznie. A szedőgépszerelők tudják, hiszen munkakörükbe vág, hogy miképpen előzhetik meg a *Laupál szaktárs* által fölemlített rendellenességeket; azonban a gépszedők nem mindegyike, sőt nagyon kis hányada rendelkezik annyi szakképzettséggel — a szerelést illetően! —, hogy a szedőgépen előforduló ezeket a hibákat megfelelő módon elhárítani tudják. Az alábbiakban megpróbálom azokat a szaktársaimat útbaigazítani, akik némi hajlandóságot mutatnak arra, hogy eleget tegyenek *Laupál szaktárs* felhívásának »a bajok megelőzésére« vonatkozólag.

Gépmesterszemüvegen keresztül nézve a szedőgépen előállított sorokat, három rendellenességet tapasztalunk azokon. Először: *a sorok magassága nem egyforma*; másodsor: *az öntés nem tiszta* és harmadszor: *a sorok vastagsága nem mindenütt egyenlő*. Nézzük mármost, miképpen tudjuk ezeket a hibákat kiküszöbölni, egyrészt azért, hogy a gépmester munkája megkönnyíthessék, másrészt hogy ne kelljen a gépszedőnek hiábavaló, fölösleges munkát végeznie, mert igazán van *Laupál kollégának*, amikor azt

Dukai Károly üdvözlőlapja. Betűje fekete-, rajza pirosszínű

WÖRNER J. ES TSA RT.

GYÁRT: NYOMDAI GYORSSAJ-
TÓKAT, TÉGELYES GÉPEKET
ELSŐRENDŰ SZERKEZETBEN
ÉS KIVITELBEN. — JAVÍTÓMŰ-
HELYÉBEN MINDEN E SZAK-
MÁBA VÁGÓ JAVÍTÁST, ÁTÉPÍ-
TÉST A LEGGYORSABBAN ÉS
GARANCIA MELLETT VÉGEZ

BUDAPEST, 19 _____
V, Váci út 48

SZABÓKY ELEK

OKLEVELES GÉPÉSZMÉRNÖK
A BUDAPESTI KIR. TÖRVÉNYSZÉK SZAKÉRTŐJE

SZABADALMI ÜGYVIVŐ HIVATALA

(HIVATALOS IDŐ: DÉLELŐTT 9-TŐL DÉLUTÁN 3-IG)

BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 9 TELEFÓN: JÓZS. 305—10

BUDAPEST, 19 _____

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Fent Berényi Dezső, lent Horváth Ferenc munkája.

*Aus den Arbeiten der Hörer des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Desider Berényi (oben), von Franz Horváth (unten).*

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI ÉS ROKONIPARÁGAK MŰVELŐI SZÁMÁRA

BUDAPEST VIII, CONTI U. 4 **UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU**

EINE ZEITSCHRIFT
FÜR DAS BUCH-
GEWERBE

KLEIN ERNŐ

GRAFIKAI GÉPEK ÉS
SZERELVÉNYEK GYÁRA

Gépszerelést és gépjavítást vidéken s bármely területen vállal és pontosan eszközöl. Specialista gyorsajtók, rotációgépek és rokonszakmabeli gépek teljes javításában.

Gyárt: kerek papírvágógépet különböző szélességben, lemezollót, perforológépet kéz-és láb-hajtásra, stokprést, mindenféle nyomdai és rokonszakmabeli segédgépeket. Állandóanraktáron tart, vesz, elad, becserél új és használt szakmabeli gépeket.

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Horváth Ferenc,
cégjegy: Bajszi István munkája.

*Aus den Arbeiten der Hörer
des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Franz Horváth,
Geschäftskarte von Stefan Bajszi.*

VIII, JÓZSEF UCCA: 72
TELEFÓN: JÓZSEF 72-39

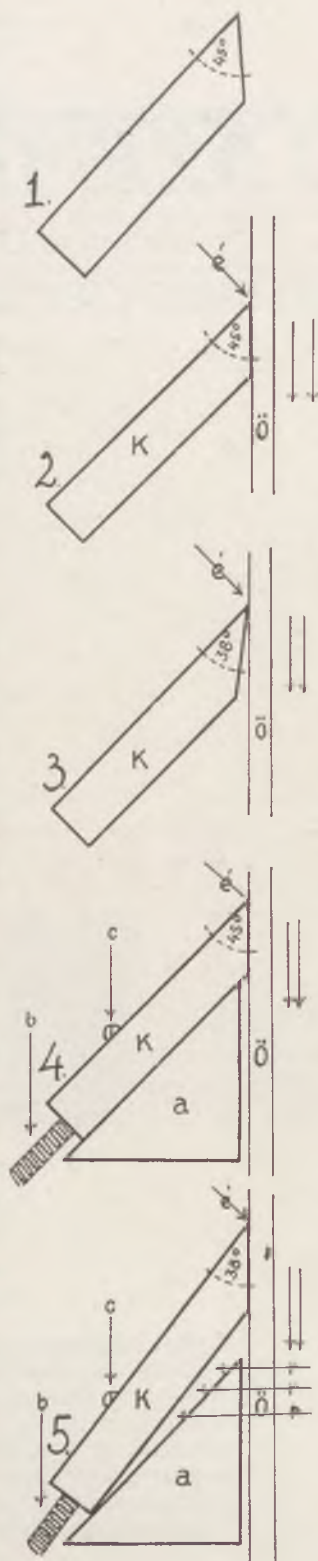
mondja, hogy *kár ezekkel a rossz sorokkal bajlódni, végeredményben mégis leghelyesebb azokat kicserélni.* Lássuk tehát a hibákat és kíséreljük meg azoknak kiküszöbölését megtanulni.

A sorok magassága.

Mi határozza meg a sorok magasságát? Az öntőforma. Változik-e az öntőforma oly módon, hogy az a sorok magasságára befolyással bír? Nem. Mert az öntőforma kemény acélból készül és általában összeállítása és alakja olyan módon van megszerkesztve, hogy az a csekély nyomás, amit az öntőformára a kazán gyakorol, semmiféle elváltozást nem okozhat. Azonban ha egy formán szedünk állandóan, akkor az azzal a következménnyel jár, hogy az öntőszáj és az azon kiömlő ólom forrósága az idők folyamán (10—15 év alatt) elégeti az öntőforma hátsó részét és ha mégolyan kemény volna is az acél, amiből a forma készül, a nagy hőfok valami keveset levesz abból. De nehogy bárki is azt gondolja, hogy ez az alig öt-tíz századmilliméternyi kiégés — ami egyben jelenti azt, hogy ennyivel alacsonyabbak az öntött sorok is — bírna bármilyen befolyással a nyomásnál. Olyan csekély ez a differencia, hogy ez egyáltalán nem okozhat gondot a gépmesternek. És én is csak azért említem meg ezt az eshetőséget, mert be akarom bizonyítani, hogy az öntőformán a magasság tekintetében semmiféle *lényeges* elváltozás nem állhat elő. Vagyis ha mégis előfordul, hogy a sorok magassága nem egyforma, akkor a hibát máshol kell keresnünk.

Elsősorban a *talpkésnél*. A leggyakrabban a talpkés hibás beállítása, vagy a szorítócsavarok meglazulása idézi elő a gépmesterek által panaszkodott kellemetlenséget.

Az volna még a kisebb baj, ha a talpkés pontatlan működése miatt egy teljes munkát magasabb sorokkal sze-

Jelmagyarázat:

- k = talpkés
- é = a talpkés éle
- ö = öntőkerék
- a = alap (a talpkés számára)
- b = szögletesfejű biztosítócsavar
- c = gömblyűfejű szorítócsavar
- r = a talpkés és alap közötti rész
- ↓ = az öntőkerék forgási iránya

dünk. Értem ez alatt azt, hogy az egész munka szedését, annak korrektúráját, revízióját, utánanézőjét és minden sorát, amit időközben kellett leszedni, *egyforma magasan* öntöttük. A nyomásnál ez nem okoz említésreméltó nehézséget. A hibás magasság akkor érezteti nagy hátrányait, ha például a kiszedett szöveg *eredeti* magas, azonban a korrektúrasorok leszedése előtt a talpkés elmozdult vagy rosszul tettünk fel újat és így ez utóbbi sorok (korrektúra) már *magasabbak* lesznek. Elképzeltük, hogyan néz ki az a géplevonat, amely tele van ilyen magasabb sorokkal.

Előfordul a sormagasságnál olyan furcsaság is, hogy a sor eleje körülbelül a közepéig rendes, a középtől a sor végéig azonban már magas. Ebben az esetben is a talpkésnél kell a hibát keresnünk.

Amint látjuk tehát már az eddig elmondottakból is, a talpkés meglehetősen fontos alkatrésze a szedőgépnél és mint ilyen, természetesen a beállítása is nagy pontosságot kíván. Lássuk ezek után magát a talpkést és annak beállítását.

A talpkés.

Legfontosabb kelléke a talpkésnek, hogy *éles* és *csorbamentes* legyen. A beállításánál pedig ügyeljünk arra, hogy a köszörült oldal *egész lapjával* fekdjön rá az öntőkerékre, ne csak az élével. (2. és 3. ábra.)

A talpkés eredeti mérete, amint az az 1. ábrán látható, 45 fok; azonban a többszöri köszörülés folyamán ez a 45 fok megváltozhat. Ha kevesebb lesz mint 45 fok, akkor a hiányt *alárakással* lehet pótolni, ha ellenben több, akkor le kell csiszoltatni.

A 2. és 3. ábrán bemutatom a helyes és helytelen talpkésbeállítást. Amint látjuk, a 2. ábrán a kés egész lapjával fekszik rá az öntőkerékre; ilyen esetben a kést egy-két évig nem kell kicserélni, mert az jóformán semmilyen kopásnak nincs kitéve, hiszen a kés

éle nem érintkezik az öntőkerékkel. A 3. ábra szerinti késállítás azt vonja maga után, hogy mivel csak a finomra köszörült él fekszik rá az öntőkerékre, az hamarosan elkopik, rés képződik az öntőkerék és a talpkés éle között és *előáll a magasabb sor*. Magától értetődik most már, hogy a sorok annyival lesznek magasabbak, amilyen széles rés keletkezik. Nem tehetünk mást, hacsak nem akarunk állandóan magasabb sorokat önteni, mint a *talpkést kicserélni*.

De nemcsak a magasabb sorokat idézi elő a 3. ábra szerinti *helytelen* talpkésbeállítás, még egy másik kellemetlenséget is okoz. Ha azt akarjuk elérni, hogy egy ilyen rosszul fölfektetett talpkés le is vágja a sorok alját, akkor azt olyan *erősen* kell az öntőkerékhez *szorítani*, hogy a kerék szinte csak a legnagyobb erőfeszítéssel forgatható, mert a kés éle lefékezi azt. Mármint képzeljük el, hogy a gépnek mennyire ártalmas ez a megerőltetett munka; különösen a fogaskerekeknek, amelyek ennek következtében erős kopásnak vannak kitéve.

Az előbb említettem, hogy a 45 foknál kevesebbre köszörült kések beállítását *alárakással* fektetjük fel. Ezt a következőképpen végezzük el. A kést az *a* alapra fektetjük és fölfelé toljuk egészen az öntőkerékig. A kés azonban — mivel nem 45 fok alatt van köszörülve — nem fog úgy odaállni az öntőkerékhez, mint a 4. ábra szerinti 45 fokos kés, hanem csak az élével fogja érinteni a kereket (3. ábra). Mármint a kést tovább toljuk egészen addig, amíg az a köszörült lapjával teljesen ráfekszik az öntőkerékre. Ekkor azonban a kés tulajdonképpen a levegőben lóg, mivel az *a* alap és a kés kö-

zött rés képződik. Ez a helyzet az 5. ábrán tisztán látható. Ha az így keletkezett rést kitöltjük akár papirossal, ólomtérzővel vagy rézléniával, akkor, ha a *c* csavarokat meghúzzuk, sikerült a hibásan köszörült talpkést is kifogástalanul használhatóvá tennünk.

Amint látjuk tehát, még egy rosszul köszörült talpkést is beállíthatunk úgy, hogy az a legteljesebb mértékben meg is felel annak a követelménynek, amit a késsel szemben megkívánunk. Hosszúra nyúlna annak az elmagyarázása, hogy miért van néha olyan öntött sorunk, amelyik hátul magasabb, mint elől. Azt hiszem elég, ha arra adok választ, hogy mi idézi ezt elő. Semmi egyéb, mint a *c* szorítócsavarok meglazulása. Ebből az következik, hogy ezeket a csavarokat állandóan ellenőrizzük, nehogy az említett rendellenességet idézzék elő.

A talpkés beállításánál még egy körülményre kell a figyelmet felhívnom; mégpedig a *b*-vel jelzett szögletesfejű biztosítócsavarok alkalmazására. Ha a talpkést már pontosan beállítottuk és a *c* csavarokat is meghúztuk, akkor a *b* csavarokat egészen a kés aljáig illesztjük. Nagyon ügyeljünk azonban, hogy ne erősen húzzuk meg a *b* csavarokat, mert akkor a talpkés szoroson fog hozzáfeküdni az öntőkerékhez és így annak járását megnehezíti.

Azt hiszem, ezzel elmondtam mindazt, amit a talpkéssel kapcsolatban egy gépszedőnek tudnia kell. Az elmondottakból az a tanulság vonható le, hogy a sorok magassága és pontossága *elsősorban a talpkés beállításától függ*.

Legközelebb az öntés következtében előálló rendellenességekről lesz szó. *Grosz Ernő.*

Gépszedőink és a sajtóhibák

A Grafikai Szemle múlt számának egyik cikke a gépszedők alaposabb *technikai* kiképzésével foglalkozik; ezzel kapcsolatban időszerűnek tartom gépszedőink alaposabb *szellemi* kiképzését is szóvátenni e helyen, különösen a hírlapszedő szaktársak egy részére vonatkozólag.

Napilapjaink hasábjait végigtarolva ugyanis lépten-nyomon beleütközünk olyan sajtóhibákba, amelyek mellett nem haladhatunk el közömbösen. Nem azokról a hibák-

ról akarunk itt megemlékezni, amelyek a gyors gépmunka technikájából erednek, nem az eltördelt sorokról, melyeket hosszas keresgélés után néha megtalálunk, sem a kétszer leszedett és bennhagyott sorokról, vagy a rossz helyre került és szócsonkításokat okozó kizárásokról stb., mindezeket megszoktuk, elnézzük, mert ezek a lázas munka, a sietség rovására írhatók. De nem hagyhatjuk szó nélkül azokat a hibákat, amelyek coram publico elárulják egyes gépszedők

hiányos szellemi tudását, általános műveltségének, olvasottságának csekély mértékét, aminek eredménye, hogy az idegen szavak, főleg a személy- és helynevek jó nagy százaléka hibásan kerül a nyilvánosság elé.

Nem kívánhatjuk ugyan, hogy a gépszedő élő lexikon legyen, hogy idegen nyelveket tökéletesen bírjon, mert a magasabb iskolai képzettség megszerzésére a mindennapi kenyérért küzdő munkásnak — sajnos — sem módja, sem ideje

MÜLLER IGNÁC

TÖMÖNTÖDE, BUDAPEST, ÜLLŐI ÚT 48. TEL. J. 324-81

Budapest, 19

GRAFIKAI SZEMLÉ

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI ÉS ROKONIPARÁGAK MŰVELŐI SZÁMÁRA. MEGJELENIK ÉVENTE TÍZSZER. ÁRA 1.70 P

BUDAPEST VIII. KER., CONTI UCCA

UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU

EINE ZEITSCHRIFT
FÜR
DAS BUCHGEWERBE

TELEFÓNSZ.
JÓZS. 310-16

A budapesti továbbképző tanfolyamokon készült munkák.
Levélpapír: Fent Garay Ferenc, lent Herschkovits Dezső munkája.
*Aus den Arbeiten der Hörer des Budapester Buchdrucker-Fortbildungskurses.
Briefpapier von Franz Garay (oben), von Desider Herschkovits (unten).*

GRAFIKAI • SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI ÉS ROKONIPARÁGAK MŰVELŐI RÉSZÉRE

UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU

EINE ZEITSCHRIFT FÜR DAS BUCHGEWERBE

BUDAPEST • VIII • CONTI • UCCA • 4

GRAFIKAI SZEMLE

PONTOS LEVÉLCÍM - GENAUE POSTADRESSE
GRAFIKAI SZEMLE, BUDAPEST VIII, CONTI UCCA 4. SZÁM

TELEFÓN
JÓZSEF 310-16

UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU

ZEITSCHRIFT FÜR DAS
BUCHGEWERBE

A budapesti továbbképző
tanfolyamokon készült
munkák.

Levélpapír:
Horváth Ferenc, cégjegy:
Megyerdi Antal munkája.

*Aus den Arbeiten der
Hörer des Budapester
Buchdrucker-
Fortbildungskurses.
Briefpapier
von Franz Horváth,
Geschäftskarte
von Anton Megyerdi.*

nem volt és nem is lehet. Viszont, évtizedes tapasztalatok alapján állíthatjuk, hogy önképzéssel, szorgalmas olvasással, előadások hallgatásával jórészt pótolhatjuk az iskolában el nem sajátíthatott azon tudományokat, amelyekre a munkásság elitjéhez tartozó nyomdász-nak szüksége van.

A történelmi, természettudományi, nép- és földrajzi munkákban való elmélyedéssel — sőt a hírlapok, folyóiratok olvasgatásával is —, a sok hasznos, általános ismeretek elsajátításán kívül rengeteg idegenhangzású tudományos szónak értelmét tanuljuk meg, amelynek munkánkban, a kézirat olvasásánál, az ismeretlen és olvashatatlanul írt szavak kibetűzésénél igen nagy hasznát vesszük s ezzel munkánkat lényegesen megkönnyítjük. De főképp megismerjük a külföldi tárgykörből vett olvasmányaink révén magukat az idegen idiómákat különbözőféle ékezetekkel, úgyhogy pl. könnyen meg tudjuk különböztetni a latin szöveget az olasztól, franciától, spanyoltól, a németet a hollandtól, angoltól, svédttől s a többi skandináv nyelvtől, valamint a szláv nyelveket is. A tömérdek idegen szókinész birtokában pedig, amelyet

A Grósz és Vidor cég részére a továbbképző szaktanfolyamokon készített jutalmazott vázlatokból. — Megyerdi Antal munkája (Wanko-tanfolyam).

A Grósz és Vidor cég részére a továbbképző szaktanfolyamokon készített jutalmazott vázlatokból. — Horváth Ferenc munkája (Wanko-tanfolyam).

emlékezetünk tárházában összegyűjtöttünk, még a megfeythetetlennek vélt szórébuszokat issikerül sokszor megoldanunk, sőt a szóképzés, származtatás logikájával egész mondatok értelmét is felfoghatjuk és kicsiszolódott nyelvérzékünk segítségével nagy vonásokban az idegen nyelvek hangzásával, kiejtésével is tisztában leszünk, amivel sok nevetséges és értelmetlen sajtóhiba napvilágra kerülésének elejét vesszük.

Csak egy-két találó példát idézünk hamarjában. Egyik igen elterjedt napilapunk Sanchez spanyol hit tudort idézvé, Saucher-t ír; a másik Kneipp Sebastian, a vízkúrjáról ismert wörishofeni plébánost Kulip Sebastiannak kereszteli el. Alaposabb olvasottság és némi nyelvérzék mellett önmagunk is megállapíthatjuk, hogy Saucher nem hangzik spanyolosan, Kulip pedig nem németesen; és bármennyire bosszantó is, ha a kézirat írója az idegen szavakra való tekintet nélkül egyformán írja az *n* és *u*, vagy *e* és *l* betűt, a szélesebb látókörű szedő gyors munkája közben is ingadozás nélkül tudja, hová szedjen *n* és hová *u*, vagy *e* és *l* betűt. És ebből folyólag nem fogja

a francia csapatokat, amikor Marokkóba való szállításukról van szó, Tetuan helyett Tetnanba, Ceuta helyett Centába küldeni, többször megismételve egymás után, sem pedig a tangeri konferenciából nem csinál tengeri konferenciát, mert bizonyára olvasott már valamit az északafrikai partvidék gyarmatairól, azok helyneveiről stb.

Ami itt a gépszedőkről szól, vonatkozik természetesen az illető hírlapkorrektorokra is, bár ezeknél feltételezni lehetne, hogy az állandó »úszásban« idő- és munkakímélésből hagyták benn az ilyen hibákat, ha ennek ellent nem mondana az a tény, hogy ugyanakkor találunk sokkal jelentéktlenebb magyar betűhibák miatt kijavított, illetőleg újrasedett sorokat, utánuk vagy előttük a lázas munkában bennefejtett hibás sorokkal.

Tehát ne hanyagoljuk el értelmességünk fejlesztését, ne váljunk a gép mellett magunk is gondolkodni nem tudó gépekké, hanem igyekezzünk hasznos dolgok olvasásával ismereteinket gyarapítani, idegen nyelvek tanulásával műveltségünket fokozni. Akkor majd nem fogja a sok értelmetlen és zavaró sajtóhiba miatt bosszankodó olvasó-

A Grósz és Vidor cég részére a továbbképző szaktanfolyamokon készített jutalmazott vázlatokból. — Herschkovits Dezső munkája (Wanko-tanfolyam).

közönség munkánkat lekicsinyelni s elveszük élet ama szemrehányásoknak is, hogy a sokkal jobban kereső hírlapszedők intelligenciája alatta áll a kéziszedők intelligenciájának.

Leopold Ferenc.

A magyar ugar

Huszonkilenc esztendeje immár, hogy tanfolyamunk megkezdte küzdelmét a szakmai közönyösséggel, technikai és művészeti jövődönk iránt való érdektelenséggel, a vis inertiae-vel. Hogy először feküdt neki: feltörni a nyomdászlelkek ugarát. Hogy első ízben ültünk össze — akkor még jobbra csillogó szemű, ifjú kollégák — szaktechnikai, szakművészeti ösmereiteink kicserélése végett. Tanulni és tanítani, valami fenkölt kölcsönöség alapján.

Negyvenegyháyan voltunk. Fanatikussai a tipográfiai szépek s a nyomdásztechnikai becsületességnek. Aki megmaradt közülünk: jobbra előkelő pozíciót tölt be a nyomdásztársadalomban. Lássuk csak, tanítók s tanítványok közül ki is jut hirtelenében az esziünkbe: Tanay József, Fuchs Zsigmond, Pavlovsky Alajos, Wóznér Ignác, Löwy Salamon, Kun Kornél, Spitz Adolf, Deutsch Dávid, Hoffmann Antal, Prüner Arnold, Bauer Henrik, Stefáni József, Janovszky János, Grócz Ernő, Augenfeld Miksa, Sarlós Lajos, Méder Dezső, Heller Kálmán, Rácz Antal, Mágner Aladár, Fekete Gyula. A halottak közül: Aigner Tóni, Bárány Nándor, Fekete Béla, Novák Alajos, Mitterszky József... Hála és tisztelet az emlékezetüknek. Tanultunk és tanítottunk!

Akkoriban még kilenc óra volt a nyomdászember munkaideje, még pedig megosztottan, kétórás ebéd-idővel, úgyhogy legjobb esetben ha esti 6 órakor kerülhettünk ki a nyomdából. Hét óra előtt nem lehetett semmit sem megkezdeni: se választmányi ülést, se szervezeti értekezletet, se könyvtárlátogatást, se tanfolyami munkát.

S mégis mi mindenre teltt akkor az időnkől!

A fennen lobogó szervezeti élet száz meg száz derék jó kollégánk-

nak adott bőséges tevékenységi alkalmat. Közhasznú munkásságuk javaideje esti nyolc óra s éjfél közé esett.

Másoknak a szakfejlesztő munka s a szakbeli tudásanyag gyűjtése s továbbadása volt a szerelmes szép ambíciójuk. Voltak kollégáink, kik hét óra körül loholva siettek az üllőiúti iparművészeti iskola felé, hogy Gróh, Benczur, Horti professzorok, majd meg Czako Elemér, Helbing és Muhits tanárok irányítása nyomán ceruzával s ecsettel a kezükben keresgessék a tipográfiai szépet. Három estén hetenkint s azonfölül vasárnap egész délelőtt. Mások az oroszlanuccai rajziskolában dolgoztak ugyanilyen munka-időbeosztással.

Voltak ismét, még pedig szép számmal — az 1905—1906-iki tanítási esztendőben 144-en —, akik tanfolyamainkon töltötték esteiket s vasárnapjuk délelőttjét.

A nemes fölbuzdulás korszakát éljük. Valahogyan hozzátartozott az igaz nyomdász fogalmához, hogy a feddhetetlen kollégialitás kötelmein túl a saját maga s társai szellemének pallérozásával is törődjék. Általános és szakmai tekintetben egyaránt. A szakegyesület nagyszerű könyvtárának ötször annyi volt az olvasója, mint most; nyomdászgyűléseken, a Szakkör föl-olvasóüléseiben zsúfolt volt a terem. Csapongó, büszke életmegnyilvánulás mindenütt. Ekkor travesztálódott ki valahonnan az emberek lelke mélyéből az a szállóige is: »Jó nyomdász holtig tanul!« Tanultunk és tanítottunk. Áldozatos fáradsággal, s talán nem is gondolva arra, hogy szakfejlesztő tevékenységünknek valamikor anyagi hasznát is láthatjuk.

Tanulásra kényszerítő anyagiasabb természetű körülmények akkor még kevésbé játszottak közre. A kompresszsedés még virágában volt, s így munkát kapott az ember különösebb akcidenssedői készségek nélkül is. Ha meg — néha, úgy tavasz felé — túlságosan nagy volt a munkanélkülitábor: le lehetett csapolni. Igen egyszerű módon, úgy, ahogy Zaka Lajos rendszeresítette azt még a nyolcvanas években. Egyszerűen kiadta a jelszót: »Kétszáz ifjú ember menjen valcra!«

És mentünk. Nótaszóval, szomjú szemmel jártuk a világot. A forró Olaszországtól föl-föl, egészen a hűvös Skandináviáig. S habzsoltuk a szépségeket: természetieket, művészetieket, sőt még erkölcsieket is. A külföldi szaktársak körében acélossá edződött a kollégialitásunk. S amellet jól éltünk. »Wie der blaue Herrgott in Bayern!«

Őszre aztán, mire a fecskék elmentek, kezdtünk visszazálingózni. Ekkorra már a munka is megindult a nyomdáknak.

Volt azonban olyan munkanélküli nyomdász is, akinek valami oknál fogva nem akaródzott, hogy nyakába vegye a világot. Ez sem veszett éhen. Elment tisztviselőnek, pénzeszedőnek, ügynöknek, miegymásnak. Akkor még lehetett.

Több életrevalóság, tudásszomj volt akkoriban az emberekben, ami megnyilatkozott szervezeti, politikai és szakkulturális téren egyaránt. Hogy csak az utóbbinál maradjunk: a világháborúelőtti időkben nyomdai szakmunkásaink több mint negyven százaléka volt olvasója szakirodalmunknak, míg manapság huszonöt percentre sem tehető ama nyomdászok száma, akik előfizetői volnának azóta páratlanul magasra fejlődött tudományos és szakművészeti írásainknak. Tanfolyamaink látogatottsága sem akkora, amekkorának kellene lennie a régebbi áranyokhoz képest: 1905-ben 144 hallgató látogatta a tanfolyamainkat, most csak 90. Pedig jó néhány százal többen volnánk most szakmunkások Pestbudán, mint huszonnégy esztendeje.

Hiába no: fásultság s álmoság lepte meg az embereket. Ugaron a magyar lelkek. A nyomdászoké is jó részt. Amikor a nyomdászok összességének vállalva kellene a szaktudományosság magaslatai felé törnie, úgy mint a nyugati államokban majdhogy úgy is van, minálunk sokkalta vészesebb kilátások mellett sokkalta kevesebben érdeklődnek a szakkulturális dolgok iránt, mint tették azt egy negyedszázad előtt. Pedig a szakösmeretek forrásából való folytonos és bőséges merítetés akkoriban nem volt annyira egzisztenciális kényszerűség, mint most. A világ nem volt még bedeszkázva körülöttünk; az »itt

Kner Izidor könyvnyomató, Gyoma, üdvözlőlapjának egyik belső oldala. A szöveges rész címőberszínű, az ábrás rész kékszínű.

élned és halnod kell« még nem volt annyira szomorú valóság; munkaalkalom is több csurant-csöppent idehaza; a munkateljesítés egyszerűbb igényű és komótosabb volt; s ha minden kötél szakadt: ott volt a pályaváltoztatás lehetősége.

Most aki nem halad: lemarad. Külföldön a robogó élet immár egzisztenciális kérdéssé növesztette a tanulás imperatívumát.

A nyomdák száma csökkenőben. Az Egyesült Államokban harmincezer volt most tíz esztendeje; ma már csak húszezer a számuk. S ez a tendencia növekvőben; a könyvnyomtatóipar alja málladozik s lehull; megmaradnak egyrészt az ipari és kereskedelmi nagy vállalatok, meg a művészet vizei felé hajózó, sokoldalú szakértelemmel, okosan irányított kisebb nyomdák. Közeledik az az idő, amikor Gutenberg nagyszerű művészete csak olyanoknak nyújt majd kenyeret, akik megbecsülik a foglalkozásukat, s le is tudják

vonni nyomdászvultuknak minden konzekvenciáját. Szimpla kufarkodási készség, szennykonkurrenciás lelkiösmeretlenség nem lesz elég ahhoz, hogy a nyomdászat terén akárki emberfia is boldogulhasson. Hasonló tendenciát látunk Anglia, a skandináv államok és a német nyelvterületek nyomdaiparában. A műszaki dolgok tudományosságig mélyülő ösmerete és a művészeti hozzáértés fölénybe került a primitívebb kereskedelmi rátermettséggel szemben. Aki nem számolezzel: elbukik.

Minálunk, Budapesten, 'tíz év óta ötvennel csökkent a könyvnyomdák száma...

Itt, a fővárosban!

Mi ez, ha nem szelekció? Egyelőre talán csak bután, vaksi módon ideoda dühöngő szelekció, a tőkeerőség, a va-banqueos konkurrálás képességének a szelekciója, de ennek a formája rövidesen kifog tisztulni, s újabb ötven-hatvan »nyomdatulajdonos«⁵ elhullása után már valószínűen csak azokat fogja érni az elbukás sorsa, akik szaktudományosság, jó ízlés és nyomdászeti etika tekintetében »megmértettek s könyvnyűnek találtattak«.

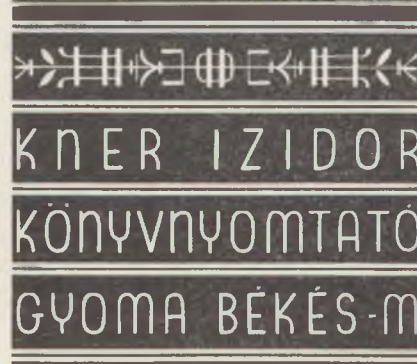
Ilyen a közel jövő nyomdászipari perspektívája. Mi lehetne ennek más a konzekvenciája, mint hogy a jó nyomdászok, az igaz nyomdászok, a világosan látó nyomdászok kétségbeesett erőlködéssel ébresszessék már most is az álmos véreiket: »Ébredjetek, dolgozzatok, tanuljatok, mert az eljövendő harmincas-negyvenes esztendők nyomdászainak sokat, sokat, legalább tízannyit kell majd tudniok, mint tudtak elődeik a század hajnalán!«

Novák László.

Levélfeket

és cégjegyeket mutatunk be lapunk e számának színesen nyomtatott szedéspéldái alakjában. Az ipari és kereskedelmi élet egyik legfontosabb nyomtatványa a levélpapír és a cégjegy. Ezeknek, de leginkább a levélpapírosnak ötletes, ízléses, nem ritkán jellegzetes formájú megoldására nagy súlyt helyez a

⁵ Jaj de csúnya, pöffeszkedően üres, »protzenhafte« szó! Mennyivel szebben hangzik a »nyomdászmaster«.

Kner Izidor könyvnyomató, Gyoma, üdvözlőlapjának egyik belső oldala. A szöveges rész címőberszínű, az ábrás rész kékszínű.

modern iparos, gyáros és kereskedő. Igen gyakori, főként külföldön, a művészi grafika, de újabban a tiszta tipográfia is nagy megbecsülésnek örvend. Az előbbi drágább lévén, nálunk ritkább s éppen ez indított arra, hogy a szedés útján alkotott levélfekettel, illetve ezeknek a mai szedésstílusban való megoldásával gyakrabban foglalkozzunk.

Hangsúlyozzuk, hogy tisztán betűöntődei anyagból szedett megoldásokkal foglalkozhatunk csak, mert ú. n. művészi példák bemutatása sokszor célját téveszti. Nem szabad meglepedeznünk arról, hogy a nemese értelemben vett grafika művészetének megértéséhez az átlagnál valamicskével magasabb képzettség, esiszoltabb ízlés és stílusismeret is szükséges. Márpedig ezeknek az előfeltételeknek csak igen kevés nyomdász tud megfelelni. Hogy értse meg a grafikai művészet lényegét az a kolléga, aki maga is úgy érzi, hogy neki akcidencia dol-

gában is másoktól kell tanulnia s ezért iratkozik be a tanfolyamra vagy előfizet egy szaklapra, hogy szedéspéldákat szerezhessen s ezeket alkalomszerűen fel is használhassa.

Most nem akarjuk reprodukálni azokat a munkákat, amelyeknél egyik-másik szaktársunk grafikai munkát választott ki mintául. A rajzolt művészi betű helyett szedett ütött-kopott mediaevelt, az embléma helyén pedig — nem állván más rendelkezésére — egy régi »xilográfiát« alkalmazott. Az »eredményt« ő sem találta elfogadhatónak s az okát — tőlünk kérdezte... Ilyen esetekre legközelebb még visszatérünk. A felemlítésüket ezúttal csak arra használjuk fel, hogy nyomtatékosan ajánljuk olvasóink figyelmébe a tipográfiai anyagból elkészített szedéspéldákat, mint olyanokat, amelyek egyedül alkalmasak arra, hogy biztos támpontul szolgáljanak szedésmunkájuknál. A rajzolt és rajzzal kombinált munkák betűöntődei anyagok segítségével csak kivételesen ritka esetben másolhatók sikerrel. E számunk nyolc oldalán 11 levélfejet mutatunk be, amelyeknek legtöbbje a lehető legegyszerűbb tipográfiai megoldás. Gyakorlati munkáknak tekinthetők ezek a tanfolyamainkon készült munkák, amelyek *Kun Mihály* és lapunk szerkesztőjének vezetése alatt álló csoportok munkatömegéből valók. E példák között akad néhány végtelenül egyszerű szerkezetű munka, de akad olyan is, amely ötletesség dolgában egészen új gondolatokat képvisel. Újszerű formákat vet-

nek felszínre s emellett technika dolgában megmaradnak a gyakorlatiasság szabatos határai között, mert hiszen ez törvény a tanfolyamokon.

Helykitöltő szerepében néhány cégjegyet is reprodukálunk, amelyeket ugyancsak a tanfolyami hallgatók munkáiból válogattunk össze. Valamennyi praktikus és egyszerű munka.

A festékek nyomóképességéről

A festék helyes kiválasztására nagy jelentőséggel bír a megmunkálható papír. Így pl. *kemény papírok keményebb festéket igényelnek, laza ujságpapírhoz hígabb festéket vegyünk*, igaz, hogy ezáltal az átütésveszedelme fenyeget. Sitt a petróleum, mint hígítószernek való használatától határozottan óvnunk kell. A petróleummal nem lehet gazdaságosan dolgozni, nem köt alaposan a festékekkel, előmozdítja az átütést és megnehezíti a száradási folyamatot, hisz a petróleum tudvalevőleg az úgynevezett antiszáritókhoz tartozik. Ilyen esetben sokkal célszerűbb hígítóolajokat alkalmazni, melyek jobban is kötnek és a nyomtatvány gyorsabb szárítását is előmozdítják. *Ujságképnymásnál súlyt kell helyezni a festék nagyobb mélységére*, tehát a festék mérsékelt fedésénél is kifogástalan képet kell hogy kapjunk. A festékeknek anilinfestékekkel való keverése ugyan nem befolyásolja

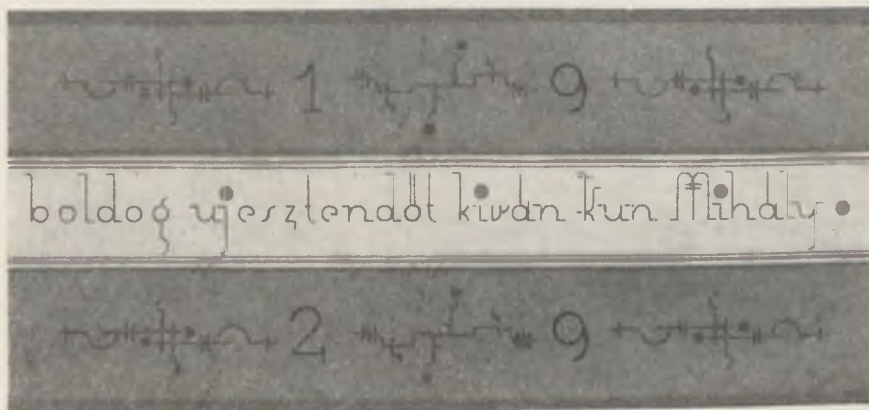
Kettinger Antal üdvözlőlapja. Háttér egészben írisznyomású kék, amelyből az évszám piros színben emelkedik ki.

a nyomóképességet, de ne felejtjük el, hogy anilinfestékek nehezen száradnak.

Ami a festék tónushatását illeti, tudnunk kell, hogy még a legtisztább és legtündöklőbb festékek keverése zavaros árnyalatot eredményez. Jelentőséggel bír továbbá a papír tónusa is, az elsárgult papír, amelyek mind a festék minőségére befolyással vannak. A nyomásminőség függ továbbá a papír nedvességétől is. Amerikából vezettek be most olyan eljárást, amelylyel a friss nyomást a sajtóban száraz, forró levegővel szárítják, ami a belövést fölöslegessé teszi, de itt ismét a hátnyomásnál keletkeztek nehézségek, mert a papír túlszárazsága által a festékölvétel nem elég alapos.

Duplatónusfestékek használatánál célszerű azokat a megfelelő papír számára a gyárból megrendelni, mert a tónus sikere a papírtól és a minőségéhez készült festéktől függ. Mindennemű hozzáadás az eredményt kétségessé teheti.

Általában mondható, hogy a festékgyárak most ismét sok új követelmények elé állítottak, ami új életet visz a festékgyártásba. A gyárak iparkodnak ezeknek a kö-

Kun Mihály üdvözlőlapja. Szöveg és évszám fekete, vonaldíszítés élénkzöldszínű, a tónus arany.

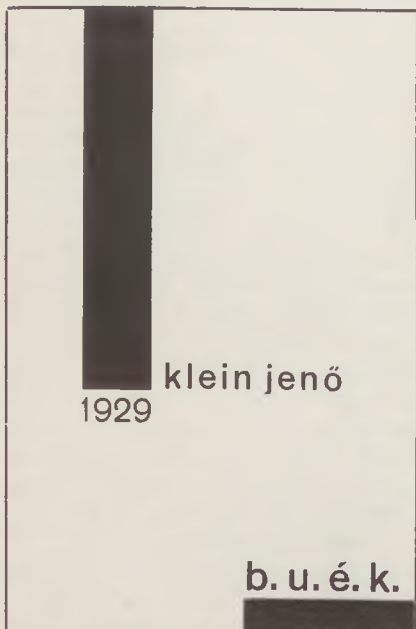
vetelményeknek eleget tenni, de persze olyan esetben, amikor egy univerzális festéket mindennemű papírhoz és mindenféle nyomtatványhoz kérnek, a megrendelőket nem képesek kielégíteni. (r.)

Újévi köszöntőlapokról

Az új esztendő küszöbén kellemes meglepetésként hatott a szokatlanul nagyszámú újévi köszöntőlapocskák. Nem nagy számuk volt meglepő, hanem a minőségbeli nivó jelentős följavulása az utolsó évek köszöntőkártyáinak színvonalával szemben. A másik kellemes érzést kiváltó jelenség, hogy a befutott lapocskák kevés kivétellel tiszta tipográfiai munkák.

Betű és ornamentum az anyaga majd valamennyinek s hogy az új elementáris irány az uralkodó, azt szükségképpen kell leszögezünk igazolásul e szedésmodor erőteljes előretörésének. Csupa friss gondolat, új ötlet, egyszerű technika. Csöppet sem bántó, hogy a Blickfangok egyik-másik lapnál pillanatnyilag reklámszedést juttatnak eszünkbe. De ez csak egy szemvillanásnyi ideig tart, a következő pillanatban már megszokta szemünk a durva faragású színes foltokat s egyszerű formájú dekoratív foltokat lát, amelyek a szédéskompozíciók kiegyensúlyozását célozzák s több-kevesebb sikerrel e célt el is érik.

Friss gondolat bőven akad az idei újévi köszöntőlaptermésben, de legmeglepőbb a *verzális betűk mellőzésének* nálunk még alig fölmerült szokásának az előretörése.

Klein Jenő üdvözlőlapja.
Vonaldísz piros, szöveg fekete.

Külföldön ez nem újság, nem új ötlet; ott komoly célja sokaknak, egyesületeknek a verzálisok kiküszöbölése. A cél indoklásában a legnagyobb szerepet játssza az *alfabéta leegyszerűsítése*, a betűkből alkotott sorok, oldalak *nyugodt, egyenletes föltjának hatványozott biztosítása*. Ezenkívül vannak még egyéb okok is, sőt tudományosan megalapozott indoklás is. Számunkra azonban *elegendő az előbb említett két ok*. Kevesebb betűvel dolgozni, kalkulálni mindenestre gazdaságosabb s hogy nem okvetlenül szükséges bizonyos szavakat, fő- és személyneveket verzális betűvel *kezdeni, bizonyítja az is, hogy sosem ütköztünk meg azon, ha egy-egy nyomtatványon 50–100 soros verzális-szedésben a személyneveket és az egyéb »aljasabb« szöveget is egyforma nagyságú verzális betűvel láttuk nyomtatva*. Majd megszokjuk ezt is, mert van ebben a szokásban *komolyság is, nem tagadható meg tőle a szépség sem, s elismerendők gazdasági előnyei is*.

* * *

Most lássuk a lapokat és pedig elsősorban a tisztán kész betűöntődei anyagból előállított munkákat.

*Vitéz Bóka János*nak a Győri Hírlap nyomdájában készült köszöntőlapja kezdő elementaristára vall, de a jó foltosztásra, színbeli ritmusra való törekvést is elárulja.

Czinolter Károly újévi lapját a 111. oldalon reprodukáljuk. Egyszerű, gyors sor-szedés, körülményes állványozó munka nélkül igen jól fölépített kompozíció.

Fekete Géza szaktársunk sárga papírra ezüsttel és vörösbarnával nyomott két-szárnyas üdvözlőlapja egyike a legjobbaknak. Reprodukcióját a 92. oldalon közöljük.

Herschkovits Dezső köszöntőlapja, ha szövegének folyamatossága nem is a legjobb, elementárisan megoldott névkezdő-betűinek a szöveggel való egybekovácsolása dicseretre méltó ötletességre vall. (L. a 83. oldalt.)

Horváth Ferenc, lapunk új főmunkatársa vonalaktól és betűkből szedett kompozíciója szintén egyike a jobbaknak. A sok vonal az első rápillantásra zavarólag hat, de a színek ritmikus váltakozása ezt csakhamar enyhíti. (L. a 105. oldalt.)

Hubert Adolf művezető szaktárs lapján a b. u. é. k. betűket Blickfangokból állíttatta össze. A kísérlet nem sikerült tökéletesen. Máskülönbben az ötletes és jó csoportosítású lapok közé sorolható.

Klein Jenő lapjának kicsinyített mását a 104. oldalon mutatjuk be. Minden egyszerűsége mellett is az igazán jó kártyák közé tartozik. Kell-e komplikált ornamentumszedés, léniacsavarás, mesterkéltséges csoportosítás, hogy jót alkothassunk? A példa arra tanít, hogy nem. Két színes folt, jól térbeállított sorok elegendők a jó hatás elérésére.

Kner Imre könyvnyomató lapja meglepetés. Tipográfia dolgában a józan konzervativizmus hívének és a hagyományok tisztelőjének ismertük Kner Imrét s íme, ő is beállt a verzálisellenes táborba és lapja igazolja is álláspontját. Képzeltük el a 80. oldalon reprodukált lapocskát

szövegét rendes kezdőbetűs szedéssel, távolról sem volnának olyan egyenletesen nyugodt föltűak a szövetség sorai. *Kómüves József* (Győr) jó szedésű, de régies ízlésű lapokkal köszöntött új esztendőt. Jövőre bizonyára új nyomokon fog haladni, ahogy mi őt ismerjük.

Kun Mihály kollegánktól megszoktuk az extravaganciákat: kívánt ő már boldog új évet, de csak félévre, jókívánságait tolmácsolta már olyan lappal is, amelynek elolvasásához gombostű kellett volna. amit azonban — alighanem babonából — nem mellékelte hozzá, kaptunk már olyan lapot is tőle, amelyről csak ő tudta megmondani, voltaképpen hogy is kell kézbe tartani, ha elolvasni akarjuk. Ezekről eltekintve azonban minden lapja — művészi tipográfia vagy grafika. Az idén nem sok fejtorést okozott önmagának újévi lapja megtervezésével: egyszerű, de igazi elementáris tipográfiát tervezett: díszítése, betűje léniakból és negyedkörökből van igen ügyesen összeállítva. Szövege ezúttal magyarosan kíván boldog új esztendőt (*kis b*-vel és *nagy pontokkal a j és i* betűkön), s ugyanezt megismétli — rosszmájúak szerint — a fent és lent futó díszítésekkel is, amelyek állítólag nem egyebek — egyiptomi hieroglifáknál. (L. 103. oldalt.)

Lackenbach Artúr egyszerű elementáris stílusú lapja sorcsoportosításban jó, de az arannyal nyomott vékony vonaltömegek valahogy nem illenek bele a kompozícióba.

Lambár László üdvözlőlapja régies divatú; egyszerű.

Müller Sándor lapja színpompás munka, készítőjének közismert egyéni ízlését

SZÍVBÖLJOVŐ
JÓKIVÁNATAIT
KÜLDI EZ ÉVRE
LAUPÁL ANTAL
ÉS CSALÁDJA
KASSA, 1929 JANUÁR 1

Laupál Antal (Kassa) újévi lapja.
Díszítése sárgásszínű, szövege fekete.

teljesen kidomborítja, de egyben igazolja azt, hogy a nehezkesebb és körülményesebb technika nem mindig alkalmas frappáns hatás kiváltására s hogy erre az egyszerűbb anyagok és eszközök sokkalta megfelelőbbek.

Stajris Sándor (Pátria) nem a saját köszöntőlapját küldte be, hanem két darab »grátiszmunka« számba menő újévi lapot. Egyszerű s — természetszerűleg — gyorsan készült munkák, de teljesen megállják a helyüket a jobbak között is.

Várakozó Gábor (Debrecen) tősgyökeres magyarságú jókívánságú ötletes formában találja fel ismerőseinek. Noha a szedés stílusban még a régi csapáson halad, mégis jó munka, amelynek hatását azonban a színezéssel elrontották. Zöld-lila-fekete színösszetétel ugyan nem kifogásolható, de ez esetben a lila szín túl sötét, alig válik el a feketétől. Az ilyen üdvözlőlaponknál mégis a meleg színeknek kell dominálni, hogy felvidítőlág is hassanak.

Verdóssy Lajos kollégánk lapja egyszerű és kitűnő. A baloldali vonal (1. a 89. oldalon) és a jobboldali két szövegsor pirosnyomású. Színben is, de tagolásban és sikkbaállítás dolgában is jól kiegyensúlyozott munka.

Weintraub Jenő (Szolnok) újévi lapjának elgondolása jó, de az évszám blickfangokból összeszedett szilüetképe nem sikerült teljesen, a 2 szám megoldása nem a legjobb.

Most vegyük sorra a rajzzal kombinált szedéseket, melyeknél már a lemezvéső munka is szerephez jutott. Az első:

Dukai Károly lapja. Egyéniségének és technikai stílusának hűséges szimbóluma. Jó sikerült ólomvésés, tiszta nyomás (a szín tisztaságát nem rontotta el az ólomról való nyomás, bár alig lehet, hogy e lapocska nagy auflágban nyomódott volna). (L. a 93. oldalt.)

Mihalik Pál lapját egyszerű sorszedéssel kombinált, keretbe zárt, tisztán megmunkált, ügyes rajzú tónus alkotja, színezésében is díszkrét hatású munka.

Rubiczky Ferenc (Miskolc) gépmester kollégánk köszöntőlapja szedésben is jó — de inkább nyomtatástechnikai szempontból bírálendő el. Dombornyomása — a domborítólemez nyilván Rubiczky munkáját dicséri — a címeralaknál jó, a betűknél azonban a Schelter-féle domborítóbetűket alkalmazták s ez nem sikerült, mert erre az eljárásra a használt papíros túl vas:ag.

Prüner Arnold a tőle megszokott egyszerűségű, rajzzal kombinált munkát készített ez idén is. Tereosztásban, kompozícióban és színharmonia dolgában is elsőrangú munka a 106. oldalon reprodukált újévi lapocska.

Kizárólag rajzolt munka kettő van a beküldöttek között.

Az egyik *Kettinger Antal* üdvözlőlapja, amely az elvontabb jelentőségű grafika nyomdokain készült s jól sikerült munka (1. a 103. oldalon).

A másik *Kner Izidor* gyomai könyvnyomtatómesteré. *Kozma Lajos* grafikus

rajzolta művészi munka. Négyoldalas negatív rajzú és szövegű köszöntőlap, melynek két belső oldalát a 102. oldalon reprodukáljuk.

Mindezek hazai üdvözlőlapok voltak, néhány jól sikerült példányt kaptunk külföldről is. Így *Urlicza György* (Kolozsvár), *Laupál Antal* (Kassa) (magyar és szlovák nyelven, két-féle kivitelben), továbbá *Otto Schröder* és a *Bildungsverband* (mindkettő Berlinből) küldték be lapjaikat, amelyek tipográfiai kivitelük és egyszerű technikájuk ellenére is pompásan sikerült munkák (1. a 81., a 85. és a 104. oldalakat). W.

Szakkönyvek és szaklapok

A tipográfiai léniaszedés etikája és logikája.

Braunschweigban már évek óta egy kisded társulat működik, amelynek egyedüli célja a léniaszedés, a lénia-kombináció kultuszának ápolása. E kultusznak különben igen sokan hódolhatnak, mert a társaság egymásra jelenteti meg füzetes kiadványait, amelyek kivétel nélkül a léniaszedéshez szolgálnak mintákkal. Ezúttal *Alfred Wendler* állított össze egy 78 oldalas füzetet, amelynek címe: »*Ethik und Logik im Li-*

Horváth Ferenc üdvözlőlapja. Kék- és pirosszínű.

niensatz der Arbeitstypographie. E füzet csinos és ötletes megoldásokat mutat be negyedpetites léniaszedésekből, amelyek bizonyítják, hogy ez a síma, egyszerű szedőanyag rendkívüli változatossággal használható föl. Bizonyítja azt is, hogy magát az anyagot, a lénia-t nem is becsültük kellő értékére. Mindenesetre ezzel az anyaggal is csínján kell bánni, túlzásba nem szabad menni s kellő mértéket kell ismerni. Igaz, hogy épp ez a legnagyobb művészet. — A füzetet a »*Gemeinschaft für Linienfreunde*« kiadóhivatala adta ki *Braunschweigban*. Ára kartonkötésben 3 márka. W.

Megjelent a Grafikai Művészetek Könyvtára XI. kötete,

mely egyben a nyomdászat történetének ötödik, illetve az 1801-től 1867-ig terjedő szakaszát tárgyalja. Reánkérve azért érdekesek az erről az időszakról írott sorok, mert e korszakba esik bele a magyar irodalom fellendülése, az 1848—49-iki idők nagy erőfeszítése, valamint az 1867-es fordulat. Érdekes leírásban és gyönyörű nyelvezetben vezeti végig az olvasót elsősorban a hazai nyomdászat történetén, majd áttér a külföldi nyomdászat történetére és korhű képekkel mutatja be a König Frigyes által 1812. év végén feltalált nyomóhengeres gyorsajót és ennek további fejlődését egészen a rotációs gépekig. Nem hagyja figyelmen kívül a kézisajót sem, majd a Liberty-rendszerű téglyes sajtó fejlődését tárgyalja. Ezen időszakra esik a technika rohamos fejlődésének kezdete, amelyen át a nyomdászat történelem is a technika századába torkollik. Párhuzamosan foglalkozik a litográfiával, valamint a fa- és rézmetszéssel is, melyeknek történetével eddig a magyar szakirodalom csak igen hézagosan foglalkozott. Amilyen nagy érdeklődéssel olvassuk és forgatjuk *Novák* szaktárs szépen megírt, tárgyilagos és nagyszerű történelmi munkáját, ugyanolyan érdeklődéssel várjuk a még hátralevő két kötetét, melyekben már a mai kor nyomdászat-történetéről és alakjairól lesz szó — a jövőbeli nyomdászok okulására. A Grafikai Művészetek Könyvtára vászonkötéses kötetei a Világosság nyomda lelkiismeretes és gondos kiállításában jelennek meg, s a nyomdai házipénztárosok útján kaphatók 3 pengő 90 fillérért. Prospektust, felvilágosítást *Novák László* szaktárs küld (Budapest VIII. Conti uca Fr.

A Gépmester

A magyar nyomdaipari szakirodalom újabb gazdagodását jelenti a háború kitörésével megszűnt »*A Gépmester*« felújítása. Most is a Gépmesterkör adja ki, programja ma is a régi: szaktechnikai ismeretek közlése és a szervezeti nevelés

kérdésének tárgyalása. Első száma újkor jelent meg *Illyéssy István* szaktársunk szerkesztésében, aki egy csupa neves kollégákból álló szerkesztőbizottság közreműködésével állítja össze az egyelőre negyedévenként megjelenő lapot. Első számába *Lackenbach Artur* írt igen gondos tanulmányt az egyszerű és kéttúrás gyorssajtó problémájáról; *Bauer Henrik* a rotációs gépek történetét tárgyalja; *Csuvara Ferenc* pedig az új — lapunk e számában szintén ismertetett — egyengetési eljárásról, leközölve *Karl Lingner* dessau-i szakíró véleményét is. *Janovszky János* az időjárás hatásáról ír a gépterem szempontjából. Ezenkívül sok érdekes apróbb közlemény teszi változatossá a lapot, amelynek fellendülését szívóhő kívánjuk.

A Nyomdász-Évkönyv és Útikalauz

ez évre szóló kötete a megszokott változatos tartalommal, egyszerű, de izléses kivitelben, január elején megjelent. *Dr. Ballassa József* tanár az idegen szavak használatáról, *Wanko Vilmos* az új Szakkulturális Egyesület programjának főbb irányelveiről, *Herzog Salamon* a nyomdaipari gépeknek a legújabb évekből fejlődéséről, *Neumann József* a szakszervezeti mozgalom és a sport kapcsolatáról, *Weinraub Jenő* az új tipográfiai irányokról, *Grosz Ernő* az oszlopos szedések szedőgépen való előállításáról, *K-r* szaktárs pedig a takarékoságról és biztosításról írt hosszabb dolgozatot. E cikkeket követi a szokott statisztikai és egyéb adatok egész halma; csupa olyan közlemény, amelynek napról-napra hasznát láthatjuk. Az Évkönyv technikai kiállítása kifogástalan; bekötési táblája — *Dukai Károly* rajza — egyszerűsége mellett is izléses és modern. Az Évkönyv jókivitelű hirdetéseken kívül egész sereg reklámmellékletet is közöl, melyek — csekélyke kivétellel — mint jó szedés-nyomáspéldák is megállják a helyüket.

Technikai újítások és följegyzések

A szedőgépek gumihengereinek fölmelegítése.

A hidegebb időszak beálltával a gépszedőnek újabb nehézséggel kell megküzdenie. Ugyanis az excentereket mozgásba hozó gumihengerek a hideg időjárás következtében összehúzódnak és megkeményednek, ami aztán azzal a kellemetlenséggel jár, hogy a kissé megkopott excenterek — néha még az újak is — nem érintkeznek a hengerrel és így természetesen a matricák sem esnek le. Ha a gép üzemben van éjjel-nappal, akkor ez nemigen következik be, ha azon-

Prüner Arnold üdvözlőlapja. Az iniciálé háttéré sárgásszínű, a szöveg fekete, az oldalléc és évszám kék. Az iniciálé belső képe zöld színnel, kézzel van befestve.

ban délutántól másnap reggelig áll a gép, akkor bizony sok bosszankodás az ára annak, hogy nem fordítottunk erre a látszólag megakadályozhatatlan hibának elkerülésére több gondot. Pedig nagyon egyszerű ellene a védekezés. Nem kell mást csinálnunk, mint amikor jómagunk fázunk: a kályha mellé, a meleg közelébe állunk. Ugyanezt kell tenni a gumihengerekkel is. Este, mikor abbahagyjuk a munkát, kivesszük a hengereket és a kazán fölé helyezzük őket, úgyhogy ha reggel a gépbe begyujtanak, a hengerek már meleg közelében vannak. Mire az ólom felolvad, a gumi is szépen átmelegszik s a hengereket ismét a gépbe helyezzük. Így nem is egy percig tartó munkával elérjük, hogy az excenterek még a legnagyobb hidegben is jól fognak működni és bizony sok idegeskedéstől kíméljük meg magunkat azzal, hogy a matricák pontosan és rendben potyognak ki a magazinból.

G. E.

A pergamenpapiros fölhasználása csomagolásnál.

Mint ahogy egyes élelmiszereknek bádogdobozokba való csomagolása vas- és ónszulfid képződése folytán alkalmatlan, megkísérelték, hogy ezeket a dobozokat pergamenpapirosokkal béleljék ki. Különösen hüvelyes vetemények csomagolásá-

nál feketedett meg a bádog, mert ezeknek az élelmiszereknek nagy a kéntartalmuk. Viszont ha pergamenrel bélelik ezeket a dobozokat, a bádog fehér marad. A bélelést úgy végzik, hogy a doboz nagyságához mért pergament vágunk az aljára és a hengersizűen vágott papírt utánatolják a doboz oldalaira is. A pergamen lazán fekszik a dobozban. Az ilyen csomagolás többletköltsége jelentéktelen és így gusztusosan lehet olyan élelmiszereket is bádogdobozokba csomagolni, amelyeket máskülönben drága üvegekben kellene eltenni vagy szálítani. (H.)

Korrektori rovat

Harc a csökönység ellen

A korrektornak sokszor kétfelé kell verekednie: a szerkesztők vagy szerzők egyik részével (azért nem írom: »egy részével«, nehogy megint egy szóba szedjék) és saját szaktársai-val. Ezúttal egyik szerkesztőmmel vívott harcomról lesz szó. A *Gazette du Franc*-ot mindenütt a világon az imént leírt módon szedik, nálunk — a lap címét nem írhatom meg — a szerkesztő határozott kívánságára így kellett szedni: *Gazette du franc*. Hiába mondtam a szerkesztőnek, hogy a magyar helyesírási szabályok szerint a lapok címeit nagy kezdőbetűvel kell írni, ő hajthatatlan maradt, mert — mint mondotta — a »*Matin*« is így írja. Minthogy fiam révén összeköttetésem van Párizsszal, küldtettem magamnak francia lapokat. A »*Matin*«-ban valóban kis *f*-fel van a *franc* szó, de ettől eltekintve, valamennyiben nagy *F*-fel. Arra a kérdésemre: miért kövessük mi *egyetlen* lap extravaganciáját? a szerkesztő megnyugodott benne, hogy ezentúl mi is a helyes alakjában használjuk a francia lap címét: *Gazette du Franc*, amelyet eleinte minden lap másképpen szedtetett: *Gazette du France* (föltétlenül hibás, mert »*France*« [Franciaország] nőnemű, tehát nem lehet *du, hanem de la*), *Gazette de France*, *Gazette de Franc* stb. — Másik esetem a színházi rovatvezetővel volt. Mikszáth Kálmán »Beszterce ostroma« című regényéből tudvalevő-

leg színdarabot írtak ugyanazzal a címmel. Az illető hírlapíró a *Besztercze ostroma* alakhoz ragaszkodott, mert — mint mondotta — Mikszáth is így írta. Mondom: azért írta úgy, mert *akkor* *cz*-vel írták a *c-t*. Ma Mikszáth is *Besztercét* írta. — Ne vitatkozzék velem — mondta a cikk kedves szerzője. — Éppen azért, mert akkor úgy írták, kell megtartani a *történeti* formáját a címnek.

— Mérvadó lesz szerkesztő úrnak a színházi plakát? — kérdeztem. Mert biztosra vettem, hogy ott helyesen lesz.

— Nekem egyedül Mikszáth mérvadó.

Mostanában megjelentek a plakátok és nagy betűkkel hirdetik *Beszterce ostromát*. A rovatszerkesztője vitába szállt a színház igazgatóival is, míg végre a szerkesztő *Balassa* tanárt kérte föl döntőbíróul. A lap közölte a tanár úr nyilatkozatát, amelyben a *Beszterce ostroma* alakját mondja helyesnek. Herzog S.

Hibás szedésű nevek

Csodálatos, hogy gyakrabban előforduló neveket is mennyire hibásan írnak, szednek és »javítanak«. Például a napilapok Napirendrovatában gyakran olvashatjuk: »Vörösmarthy-szoba«. Helyesen: *Vörösmarty*, *Minich* törvényszéki orvossalakértő, *Herrmann* kereskedelemügyi miniszter, *Walko* külügyminiszter, *Wanko* szerkesztő szaktárs (és nem: *Wankó*), *Liber* tanácsnok, *Baedeker* (és nem: *Baedeker*), *Kernstock* festőművész (és nem: *Kernstock*, amint ezt művészeti folyóiratban is láttam). Egyelőre ismét ennyi elegendő, hogy jól megjegyezhesük magunknak.

Árbóc vagy árbóc?

Ne vegyük rossznéven a szaktársak, de abból tanulunk, ha a *hibákra* rámutatunk. Egyik cikkemben *árbóc*-ot írtam és a szedő és korrektor szaktársak *árbóc*-nak szedték, illetve »javították«. Hát tudják meg:

árbóc a helyes. Ha nem hiszik el, nézzék meg az összes szótárakat.

h.

Följegyzések

Jubileumok

December 8-án ünnepelte egyik képzett munkásának és derék kollégájának, *Zelenka Ferencnek* félszázados nyomdászjubiläumát a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda pesti és budai üzemeinek igazgatósága és személyzete. Az ünnepséget az FTC sporttelepének éttermében rendezték, a jubiléum sok-sok barátjának és tisztelőjének részvételével. A személyzet megbízásából Fekete Gyula és Molnár Károly, a szervezet képviselőjében Haasz Vendel, a nyomda igazgatósága nevében Szabó T. István igazgató üdvözölték az ünnepeltet. Mátyus Samu a Segélyező Egyesület, Vanczák János országgyűlési képviselő a szociáldemokrata pártjókívánságait tolmácsolta *Zelenka* szaktársnak. Vincze Nándornak erre az alkalomra írt szép versét Szabó Elvira szavalta el. A Gutenberg-Társaság zenekarának kitűnő játéka és a Budapesti Könyvnyomdászok Dalköre szórákozta az ünneplőket. — December 25-én, karácsony első napján a Révai Testvérek könyvnyomdájának személyzete *Nagy Ignác* szaktársat ünnepelte a Baross-téri Parkszálló éttermében abból az alkalomból, hogy ötven éve dolgozik becsülettel a nyomdászati pályán. Ezen a jubileumon is sokan jelentek meg. A könyvkötők dalárdája nyitotta meg az ünneplést. Utána Károly Imre szavalt, ezután Drechsler Sándor a személyzet üdvözlését adta át.

Sziklai Pál igazgató a nyomda vezetősége nevében, Reismann Dezső a Segélyező Egyesület, Haasz Vendel a szervezet és Pajor Rudolf a szociáldemokrata párt képviselőjében üdvözölték a jubiléumst. Ez alkalommal a nyomdász-szavalókórus is szerepelt, mégpedig nagy hatással. Ezenkívül is volt még több műkedvelői szám és tréfás meg buzdító felköszöntő. Mind a két jubiléum értékes ajándékokat is kapott részben a cégtől, részben a személyzettől és az anyaegyesülettől. A mi szerény ajándékunk csak az az őszinte jókívánság, hogy a két derék jubiléum hátralevő éveit boldog, gondtalan nyugalomban élhesse le.

A Grósz és Vidor

papírkereskedelmi cég megbízást adott tanfolyamaink vezetőségének, hogy a hallgatókkal papírmintákra nyomandó reklámokat terveztesen. E megbízásnak megfelelően, a tanfolyamok Kun- és Wankocsoportjain néhány hallgatónak feladatként adtuk át a kapott szöveget. Az elkészített megoldások közül a főntemlített cég öt vázlatot talált jónak s ezeknek tervezőit meg is jutalmazta. A tervezetek közül kettő kivételre került, ezeket lapunkhoz mellékletként csatoljuk. Az első — a dossiékarton reklámja — Kondor Árpád, az átütőpapír reklámja pedig Feld Mór (Kun-tanfolyam) munkája, a többi három jónak talált vázlat készítői: Herschkovits Dezső, Horváth Ferenc és Megyerdi Antal szaktársak, mindhárman a Wanko-tanfolyam hallgatói. (L. a 100. oldalon.)

Lapunk főmunkatársai.

A *Grafikai Szemle* szerkesztőségi és adminisztratív megszervezése mind erőteljesebben halad előre. Nagy örömmünkre szolgál, hogy a hazai és a külföldön élő magyar szakírók csaknem kivétel nélkül a legnagyobb lelkesedéssel csoportosultak lapunk köré. Ez a körülmény nemcsak a szerkesztés munkájának megkönnyítését jelenti, hanem biztosítja a lap sokoldalúságát. Csak a harmadik számmal tartunk, de máris

MŰVEZETŐ,

elsőrangú szakerő, aki nyomdai, litográfiai és offsetüzem önálló vezetésében tizesztendei gyakorlattal bír, üzletviteli és szervezési képességgel rendelkezik, budapesti üzemben

ÁLLÁST VÁLLALNA

Ajánlattételre szóló felhívást „SZORGALMAS ÉS ERÉLYES” jelíggel e lap kiadójába kér

BERGER és WIRTH

TELEFÓN: JÓZSEF 306-35

ELSŐ MAGYAR NYOMDAFESTÉK- ÉS HENGER-
ANYAGGYÁR, BUDAPEST IX, MÁRTON UCCA 19

FIÓKOK:

BERLIN, BARMEN, HAMBURG, AMSTERDAM, LENINGRAD
PRAG, RIO DE JANEIRO

ELISMERTEN A LEGJOBB MINOSÉGBEN SZÁLLÍT KÖ- ÉS
KÖNYVNYOMDAI, VALAMINT MINDENMÉNY OFFSET- ÉS
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKET - GYÁRT ELSŐRANGÚ HEN-
GERANYAGOKAT - HENGEREK ÁTÖNTÉSÉT ELVÁLLALJA

nyomasztóan érezzük a szűkreszabott terjedelem korlátozó hatását, amit — sajnos — technikai praktikával nem lehet enyhíteni. A munkatársak nagy száma ellenére a szerkesztésnek mégis vannak olyan föladatai és gondjai, amelyekben többeknek kell osztoznania. Így gondolkodva, kértük föl és nyertük meg főmunkatársunkká *Dukai Károly*, *Horváth Ferenc* és *Roth Mór* kollégáinkat, akik készséggel vállalkoztak a nekik szánt föladatok betöltésére.

Szedéspéldáink és fedőlapunk

Fedőlapunkat a tanfolyamok egyik leg-szorgalmasabb hallgatója: *Horváth Ferenc* tervezte, aki számunkkal a szerkesztőség szűkebb környezetébe lép mint főmunkatárs. — A szedéspéldák ugyancsak tanfolyami munkák. A Kun- és Wanko-csoportok hallgatóinak munkáiból válogattuk össze a túlnyomórészt modern levélpapírokat mintázó vázlatokat. A cél az volt, hogy a mai gyakorlati életben még aránylag leggyakrabban előforduló akcenciához: a levélfejszedéshez egyszerű technikai kivitelű mintákat adjunk. E példák megtervezésben és a fölhasznált anyagok dolgában is könnyű és bárhol utánozható levélfejek. Tervezőik: *Bajsi István*, *Berényi Dezső*, *Garay Ferenc*, *Herschkovits Dezső*, *Horváth Ferenc*, *Kondor Árpád* és *Paxian Péter*. A szedésmunkát végezték: *Heckel József*, *Horváth János*, *Pülük József*, *Reismann Dezső* és *Rosenthal Oszkár*; a nyomtatásnál

pedig közreműködtek: *Bauer Henrik*, *Ilyéssy István* és *Frohlich Samu*.

Új mélynyomósajtó

A mélynyomtatás területén minduntalan fölmerülő újítások és újrendszerű gépek sorában különös figyelmet érdemel a *Wilhelm-rendszerű M. A. N. szép- és hátnyomást egyszerre végző mélynyomógép*, amelyhez önberakó is van kombinálva. Az augsburgi gépgyár (Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg AG.) ezen újabb géptípusa valójában úgy jött létre, hogy a gyár az igen jól bevált, egy színt ívekre nyomtató mélynyomógépének konstrukciójában rejlő újszerű gondolatokat továbbfejlesztette. Az új gép 70×100 centiméteres ívnyagyságban nyomtat a papír mindkét oldalára egy munkamenetben. A formahengerek e gépen ugyanolyanok, mint az előbb említett, egyszíntnyomtató gépeken alkalmazottak, vagyis tömör alumíniumhengerek — galvanikus úton — vörösréz-köpennyel ellátva, minek következtében tisztán, erőteljesen nyomtatnak és könnyen szállíthatók.

A munkamenet e mélynyomógépeken, röviden leírva, a következőképp folyik le: A berakott íveket az e gépeken is alkalmazott elmés ívfogók ragadják meg és adják át az első nyomóhengernek, amely a szépnyomás formáját nyomtató formahengerrel kerül érintkezésbe, innen az ív továbbvitetik a második nyomóhengerhez

amely viszont a hátnyomást végző második formahengerrel dolgozik össze. A két nyomóhenger között alkalmazott s elektromos úton fűthető, fűvószerkezettel ellátott szárítódob végzi az előző szépnyomás megszáritását. A hátnyomás elvégzése után az ív a második szárítóberendezéshez kerül, amely azonos az elsővel, s innen azután a kirakószerkezethez. A kirakómű az íveket fölvaltva, részben az előző kirakóasztalra a szépnyomással, részben pedig a hátsó kirakóasztalra a hátnyomással fölfelé rakja ki. Ilyen módon a gépmesternek alkalma van mindkétoldali nyomást állandóan ellenőrizni, anélkül, hogy a gépet üzemében megállítani, avagy íveket a géptől elvinni kellene. Az új gép képét a gyár hazai képviselőinek (*Chatelet Alajos és Fia, Budapest II. Margit körút 81*) e számunkban közölt hirdetésében mutatjuk be.

★ GRAFIKAI SZEMLE

Folyóirat a grafikai iparágak művelői részére
UNGARISCHE GRAPHISCHE RUNDSCHAU
című melléklettel

XXV. ÉVFOLYAM

Megjelenik július és augusztus hónapok kivételével havonként

Felelős szerkesztő és kiadó: *Wanko Vilmos*
Társszerkesztő: *Novák László*

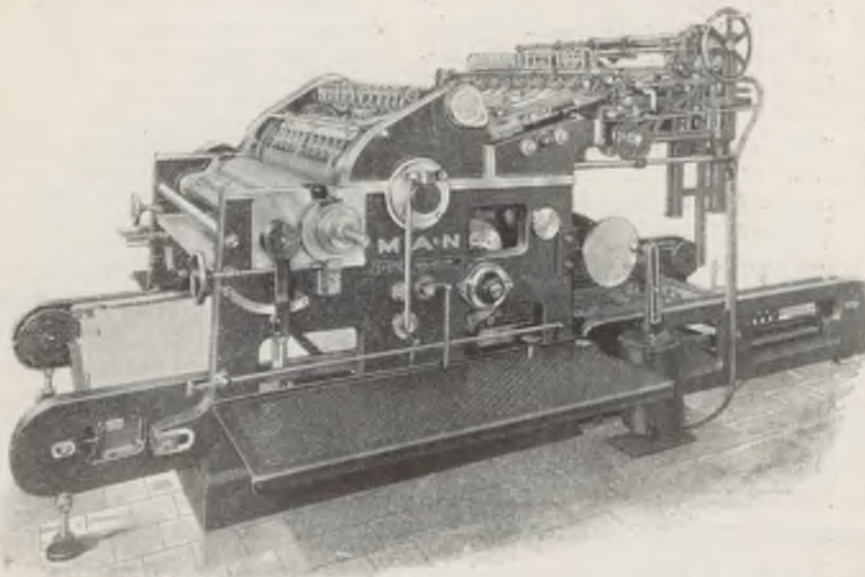
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST VIII, CONTI UCCA 4. SZÁM
Lorilleur Ch. és társa festékgyár. IV. Ferenc József rakpart 27. festékeivel: a *Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik A.-G.* Coswig 1/Sa., *Planeta-gyorsajtó*ján nyomtatva a Világosság könyvnyomda Rt. Műszaki igazgató: *Deutsch D.*

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-NÜRNBERG A. G.

TELEFÓN: AUTOMATA 531-74

AZ AUGSBURGI

MÉLY- NYOMÓ- GÉP

egy oldalon való nyomásra vagy szép- és hátnyomásra. Az utóbbi gép egy oldalon kétszínnyomásra is alkalmas. Legnagyobb termelő-képességgel. Hajszálpontos regiszter. Első és hátsó frontkirakóval, tetszés szerint átkormányozható ívkivezetéssel. Szabadalmazott fűtő- és hűtőhenger, önműködő hőmérsékletszabályozással, kombinált ventillátorral a nyomott ívoldalra vezetett hideg vagy meleg fűvőlevegővel. Eddig el nem ért gyorsaságnál is teljesen szárított nyomás.

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELET ÉS MŰHELYTELEP

CHATELET ALAJOS • BUDAPEST II. MARGIT KÖRÚT 81

EBBŐL A DOSSIERKARTON-
BÓL 1000 ÍV 80 KG, EZÉRT A
LEGOLCSÓBB. HA KALKU-
LÁL, EL NE FELEJTSE EZT

GRÓSZ

ÉS

VIDOR PIR

RAKTÁRON TARTJA 52/66
CM ALAKBAN. BUDAPEST
VII, KERTÉSZ UCCA 20. SZ.
TELEFÓN: JÓZSEF 423-38

IGÓ 2:40
IGÓ 2:50
TARTJA

DOR
J. 423-38

EZ
A
LEGJOBB

ÁTÜTŐPAPIR

EZÉRT A LEGOLCSÓBB
1000 4° LAP PENGŐ 2.40
1000 0-ÁS FOLIO LAP . PENGŐ 2.50
KAPHATÓ ÉS RAKTÁRON TARTJA

GRÓSZ ÉS VIDOR

VII, KERTÉSZ UCCA 20. TEL.: J. 423-38

UNGARISCHE

GRAPHISCHE RUNDSCHAU

ZEITSCHRIFT FÜR DIE GRAPHISCHEN GEWERBE • ERSCHEINT JÄHRLICH ZEHNMAL (12 NUMMERN)
BUDAPEST IM MONAT DEZEMBER—JANUAR 1928—29

XXV. JAHRGANG
3. (286.) NUMMER

Bildungsverband der ungarischen Buchdrucker

Diesen stolzen und erhabenen Titel verlieh das zur Ausarbeitung der Statuten entsendete Komitee dem zukünftigen Fachklub. Da der Statutenentwurf bereits ausgearbeitet vorliegt, wird die *Gründungsversammlung schon in den allernächsten Wochen stattfinden*. Mit diesem Akt geht die Sache der Erweckung des alten Fachklubs ihrem Ende zu und es müßte sich wirklich nur etwas ganz Außerordentliches ereignen, um daß die Verwirklichung, auf die wir lange Jahre hindurch warteten, Aufschub erleide.

Bisher bildete stets die Erweckung des Fachklubs unsere Aufgabe, nun heißt es aber, an der Schwelle der Verwirklichung, die Ideenpropaganda des neuen Bildungsverbandes auf die Tagesordnung zu setzen.

Wir stehen vor der großen Aufgabe der Mitgliederwerbung und hiebei müssen wir unumstößliche Beweise liefern, daß nicht nur das Gewerbe allein, sondern auch die Arbeiterschaft selbst eine gutfundierte Fachbildungsarbeit nicht entbehren können. Wir müssen auch beweisen, daß wir die Großziehung und Erstarkung der zum Leben auferstandenen Idee stets am Herzen tragen und alles daransetzen werden, um den Mitgliederstand auf eine je höhere Stufe zu bringen.

Unter den späteren Nachkommen Gutenbergs bildete die Pflege der Fachkultur stets eine *Tradition*. Eine Tradition bildete sie schon, als die Vervielfältigungskunst sich noch nicht auf hunderterlei Zweige teilte, wie es heute der Fall ist, wo der stürmende technische Fortschritt die intensive Verbreitung der Fachkenntnisse in gesteigertem Maße erwünscht.

Das Klammern an dieser Tradition vermochte in einigen Staaten des Auslandes wundervolle Erfolge zu erzielen nicht nur betreffend die weitestverbreitete Fachkenntnis der Arbeiterschaft, sondern auch in der Hinsicht, daß sie, die Aufmerksamkeit der offiziellen Kreise auf sich lenkend, die Einführung des offiziellen Fachunterrichts erreichte.

Wo stehen wir noch von dieser! *Der ungarischen Buchdruckerschaft kann nicht der Vorwurf gemacht werden, daß sie nicht gewillt oder imstande sei, zu lernen*, da sie schon seit Jahrzehnten einen solchen Fachunterricht betreibt, der nebst der Pflege der Fortbildung die Hebung des heimischen Gewerbes bezweckt und welches Bestreben bei vielen heimischen und ausländischen Fachkreisen Anerkennung fand. Diese Erfolge reichten jedoch nicht dahin, um die Aufmerksamkeit der offiziellen Kreise auf die Notwendigkeit der Errichtung einer Fachschule für die Vervielfältigungsgewerbe zu lenken.

Der neue Bildungsverband muß in erster Linie über einen *mächtigen Mitgliederstand* verfügen,

wodurch nicht nur sein Ansehen wächst, sondern auch der Fehlglaube aus der Welt geschafft wird, daß es der ungarischen Buchdruckerschaft an Lernbegierde gänzlich mangelt.

In zweiter Linie muß sie eine solche intensive und mit dem täglichen praktischen Leben eng verbundene Tätigkeit ausüben, die nicht bloß bildlich, sondern auch *inhaltlich* den wahren Begriff der *fachkulturellen Tätigkeit* zum Ausdruck bringt.

Zu wünschen ist es daher, daß *jeder Kollege* Mitglied des Bildungsverbandes werde, weil das nicht nur Ansehen bedeutet, sondern auch Möglichkeit bietet zur erfolgreichen Arbeit, aber hauptsächlich *die die selbstbewußte Buchdruckerschaft allzeit charakterisierende Branchenliebe* beweist, die vor keine Opfer zurückschrickt, wenn von der Verbreitung des Fachwissens und von der Hebung des Fachniveaus die Rede ist — ungeachtet dessen, daß sie eine Vergeltung ihrer Opfer nicht alsbald erhoffen könne. Die Leser der *Ungarischen Graphischen Rundschau* haben hierüber bereits Zeugenschaft abgelegt und es ist nicht in Zweifel zu ziehen, daß sie alle zu *Mitgliedern des Fachbildungsverbandes* werden, was jedoch mit der Verpflichtung verbunden ist: im Interesse des Bildungsverbandes die *weitestgehende Agitation* zu entfalten. Wir glauben, daß die Leser der *Ungarischen Graphischen Rundschau* unter den ersten Bahnbrechern des neuen Bildungsverbandes zu zählen sein werden, die sich treu an die neue Devise halten: *Lerne, lehre, werbe, wirke!*

Die diesjährigen Neujahrsgratulationskarten

brachten eine besondere Überraschung durch ihre außergewöhnlich große Anzahl. Doch nicht allein die Quantität war es, die Aufsehen erregte, sondern vielmehr noch die Qualität, wodurch bewiesen erscheint, daß das Niveau im Verhältnis zu den letzten Jahren eine erfreuliche Erhöhung erfuhr. Besonders angenehm berührte es, daß die eingelaufenen Karten fast durchwegs reine Typographie aufwiesen.

Buchstaben und Ornamente bilden das Material der Karten und hiebei müssen wir festlegen, daß die *neue elementare Richtung* vorherrschend war — ein Beweis des kraftvollen Vordringens dieser Satzart. Lauter neue Gedanken, neue Ideen, einfache Technik. Und wenn auch die Blickfänge bei einer oder anderer der Karten momentan den Eindruck eines Reklamesatzes hervorrufen, so ist das nur für einen kurzen Augenblick, denn im nächsten Moment gewöhnt sich bereits das Auge an diese klumpigen farbigen Flecke und betrachtet sie bloß als einfache dekorative Flecke, die zur Ausgleichung der Satzkompositionen dienen und für diesen Zweck sich vorteilhaft eignen.

In der heurigen Gratulationskartenscheidung finden wir eine Fülle von frischen Gedanken, doch das überraschendste ist *die gänzliche Negligierung von Versalien*, was bei uns bisher eine ungewöhnliche Erscheinung war. Im Auslande ist das keine Neuheit mehr; dort sind selbst Vereine bestrebt, die Ausmerzungen der Versalien durchzuführen. Diesem Bestreben liegt *die Vereinfachung des Alphabets* zugrunde, die *Sicherung der ruhigen, gleichmäßigen Flecke* der Buchstabenzeilen und Seiten. Außerdem werden noch anderweitige Gründe angeführt, ja selbst wissenschaftlich begründete Motivierungen sollen für die Auflassung von Versalien vorliegen.

Für uns genügen, *die bereits vorher angeführten zwei Gründe*. Das Arbeiten mit weniger Buchstaben, das Kalkulieren gestaltet sich jedenfalls ökonomischer. Daß es nicht notwendig sei, gewisse Wörter, Haupt- und Personennamen, mit Versalbuchstaben zu beginnen, beweist auch der Umstand, daß wir uns nie daran stoßen, wenn wir eine Drucksorte in die Hand bekommen, deren 50—100-zeiliger Text, ohne Unterschied auf Haupt- und Nebenwörter, *aus gleichgroßen Versalien gedruckt war*,

Auch wir werden uns daran gewöhnen, weil dahinter Ernst steckt und weil man diesem neuen Gedanken das Schöne nicht absprechen und ihre wirtschaftlichen Vorzüge nicht ableugnen kann.

In der jetzigen Nummer unseres Blattes führen wir die gelungensten Gratulationskarten vor Augen.

Moderne Briefköpfe

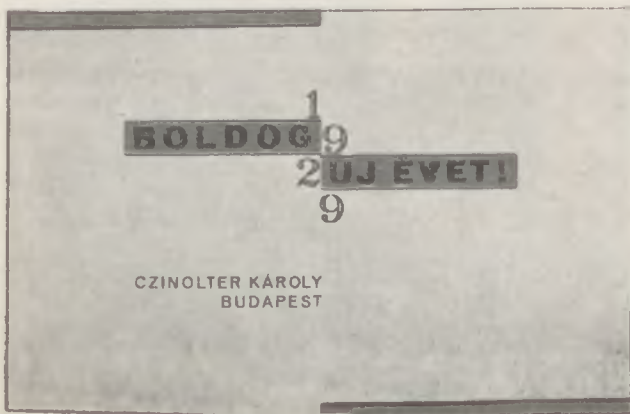
und Geschäftskarten bringen wir in den farbigen gedruckten Satzbeispielen unserer jetzigen Nummer zur Schau. Briefpapier und Geschäftskarte zählen zu den wichtigsten Drucksachen des industriellen und kommerziellen Lebens. Der moderne Industrielle oder Kaufmann legt daher ein großes Gewicht auf die geschmack- und ideenvolle, ja nicht selten charakteristische Lösung dieser Drucksachen, besonders aber des Briefpapiers. Insbesondere im Auslande wird hiezu die Kunstgraphik recht oft in Anspruch genommen, doch meistens erfreut sich auch die reine Typographie großer Beliebtheit. Da erstere Ausführung größere Kosten verursacht, finden wir sie bei uns nur selten und eben der Umstand zwingt uns,

daß wir uns mit im Satzwege hergestellten Briefpapieren, beziehungsweise mit deren Lösung im heutigen Satzstile, öfter beschäftigen.

Wir wollen betonen, daß wir uns ausschließlich mit rein von Schriftgußmaterial gesetzten Lösungen beschäftigen können, weil die Vorführung von sogenannten künstlerischen Beispielen oft ihren Zweck verfehlt. Wir dürfen nicht vergessen, daß zum Verständnis der im edlen Sinne genommenen graphischen Kunst eine dem Durchschnitt höhere Bildung, geschliffener Geschmack und Stilkenntnisse notwendig sind. Diesen Vorbedingungen können jedoch nur wenig Buchdrucker entsprechen. Wie soll das Wesen der graphischen Kunst jener Kollege verstehen, der es selbst fühlt, daß er in Sachen von Akzidenzien genötigt sei, von anderen zu lernen und solcherart die Fachkurse mitmacht oder ein Fachblatt abonniert, um daraus Satzbeispiele vor sich zu haben, die er gelegentlich auch anwendet.

Wir wollen diesmal nicht jene Arbeiten reproduzieren, bei denen graphische Kunst als Unterlage diente. An Stelle des gezeichneten artistischen Buchstabens wurde ein abgewetzter Mediaevalbuchstabe, anstatt des Emblemes — da nichts anderes zur Verfügung stand — eine alte »Xylographie« angewendet. Die Aufrollung dieses Falles wollen wir lediglich dazu benutzen, um die Aufmerksamkeit unserer Leser auf die aus typographischem Material verfertigten Satzbeispiele nachdrücklichst zu lenken, die einzig als sicherer Stützpunkt bei ihren Arbeiten dienen mögen. Die gezeichneten und mit Zeichnungen kombinierten Arbeiten lassen sich mit Schriftgußmaterial nur in äußerst seltenen Fällen mit Erfolg kopieren.

Auf acht Seiten unserer jetzigen Nummer bringen wir 13 Briefköpfe, deren Mehrzahl die möglich einfachste typographische Lösung darstellt. Die in unseren Lehrkursen verfertigten Arbeiten können als praktische Arbeiten betrachtet werden, die aus den Arbeiten der Hörer des Kursleiters *Michael Kun* und des Redakteurs unseres Blattes hervorgegangen sind. Unter diesen Beispielen finden wir einige Arbeiten von allereinfachster Konstruktion, doch finden wir

Czinolter Károly üdvözlőlapja. Díszítés piros. szöveg fekete.

auch solche, die in bezug auf Ideenhaftigkeit ganz neue Gedanken repräsentieren. Nebst ihren neuartigen Formen bewegt sich ihre Technik in den bemessenen Grenzen des Praktischen, weil letzteres den Lehrkursen als Gebot dient.

Zwecks Raumausfüllung reproduzieren wir einige Geschäftskarten, die wir ebenfalls aus den Arbeiten der Lehrkurshörer zusammenwählten. Sämtliche Beispiele sind praktische und einfache Arbeiten.

Vom Slowenskoer Fachunterricht

Die Kosiceer Ortsgruppe des Slowenskoer Maschinenmeister- und Druckerklubs hält während der Wintermonate folgende Vorträge:

1. Buch- und Titelblattausstellung, verbunden mit Vorlesung.
2. Handhabung der Buchdruckmaschinen, Plattenzurichtung. (Theoretischer und praktischer Vortrag).
3. Hand- und mechanische Zurichtung von Illustrationen. (Lankes & Schwärtzler, Marzio.)
4. Walzenguß. Handhabung der Walzen und Walzeinstellung.
5. Einteilung und Schließung von Formen. Zurichtung von Illustrationsformen.
6. Selbsteinlegeapparate und ihre Handhabung.
7. Farbenlehre, Klassifizierung der Farben nach ihren chemischen Zusammensetzungen. (Theoretischer und praktischer Vortrag.)
8. Die Technik der Farbmischung. (Theoretischer und praktischer Vortrag.)
9. Handhabung der Farben und Erläuterung verschiedener Materialien.
10. Der Drei- und Vierfarbendruck.
11. Papierlehre und Formatbenennung.
12. Unterdruckplatten und ihre Handhabung.
13. Graphik und graphische Kunstgewerbe. Vorlesung, verbunden mit Ausstellung.
14. Fachgemäße Benennung der typographischen Illustrationen. (Anschauungsunterricht.)

Der erste Vortrag fand am 11. Dezember v. J. statt. Bei dieser Gelegenheit wurden nebst großwertigen Büchern aus dem XV—XVIII. Jahrhundert, Prachtbände und Bücher einfacherer Ausführung der Neuzeit ausgestellt und besprochen. *Anton Laupál.*

Unser Titelblatt

wurde von *Franz Horváth*, einem der fleißigsten Hörer der Fachkurse, entworfen. — Die Satzbeispiele sind ebenfalls Arbeiten der Hörer, die der Gruppe der Kursleiter Wanko und Kun angehören. Dem Wunsche, mit einfacher Satztechnik moderne Briefpapiere anfertigen zu können, sind wir durch die Auswahl der besten Beispiele bereitwilligst nachgekommen.

Ungarische Kulturwoche

Obigen Namen führt die große *Kunstaussstellung*, die Mitte Februar in *Nürnberg* veranstaltet wird. Bei dieser Gelegenheit findet auch eine Ausstellung der *ungarischen Druckkunst* statt, die reichliches Material aufweisen wird. Unter den Beschickern dieser Ausstellung finden wir auch die »*Világosság*«-*Druckerei*, die mit einer Fülle von künstlerisch ausgeführten Drucksachen vertreten sein wird. Auch der neue Bildungsverband hat seine Teilnahme ausgesprochen und wird die modernsten Arbeiten der Fachkurshörer ausstellen. Wir wollen hoffen, daß man mit der ungarischen Buchdruckkunst auch im Auslande recht zufrieden sein wird.

Die Tiefdruckmaschine System „Wilhelm“

Als eine Neuheit auf dem Gebiete des Tiefdruckes ist die M.A.N.-Schön- und Wiederdruck-Tiefdruckmaschine System »Wilhelm« für Bogenanlage anzusehen. Die Maschine ist ein Erzeugnis der im Buchdruckmaschinenbau bekannten *Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg A.G. Werk Augsburg* und entstand im weiteren Ausbau der bei der Konstruktion der bestens bewährten Einfarben-Tiefdruck-Bogenmaschine zugrunde gelegten Gedanken. Sie bedruckt Bogen im Format 70×100 cm *beidseitig in einem Arbeitsgang*. Die zur Verwendung kommenden Formzylinder sind dieselben, wie bei den M.A.N.-Einfarben-Tiefdruckmaschinen — starre Aluminium-zylinder mit galvanisch aufgebracht Kupferschicht —, infolgedessen sauber ausdrückend und leicht zu transportieren. Die Arbeitsweise ist kurz zusammengefaßt folgende: Der angelegte Bogen wird von den auch bei dieser Maschine angebrachten Vorgreifern erfaßt und dem ersten Druckzylinder übergeben. Dieser führt ihm zum Schöndruck-Formzylinder und darnach zum zweiten Druckzylinder, welcher mit dem Wiederdruck-Formzylinder zusammenarbeitet. Zwischen den beiden Druckzylindern besorgt eine besondere *elektrisch heizbare Trockentrommel mit*

Gebälseinrichtung die Trocknung des ersten Druckes. Nach Verlassen des Wiederdruckwerkes passiert der Bogen eine zweite Trockenvorrichtung, welche der erstgenannten ähnlich ist und gelangt dann zum Ausleger. Dieser führt die Bogen abwechselnd zwei Stapeltischen zu, und zwar kommt jeweils auf dem vorderen Ausleger die Schöndruckseite, auf dem hinteren Ausleger die Wiederdruckseite nach oben zu liegen. Es ist dem Maschinenmeister daher jederzeit möglich, *eine genaue Druckkontrolle beider Druckseiten vorzunehmen*, ohne die Maschine stillsetzen und ohne den Bogen der Maschine entnehmen zu müssen.

UNGARISCHE GRAPHISCHE RUNDSCHAU

Beiblatt der Fachzeitschrift „Grafikai Szemle“

XXV. JAHRGANG

Erscheint mit Ausnahme der Monate Juli und August monatlich

Verantwortlicher Redakteur und Herausgeber:
Wilhelm Wanko

Hauptmitarbeiter: *Ladislav Novák*

Redaktion und Administration: Budapest VIII., Conti ucca Nr. 4
Druck der „Világosság“-Druckerei A.G., Budapest, VIII., Conti ucca 4
Technischer Leiter: D. Deutsch

MEGRENDELÉSNEŁ
HIVATKOZZUNK

A
**GRAFIKAI
SZEMLE**'RE

**E
L
S
Ő
M
A
G
Y
A
R
B
E
T
Ű
Ö
N
T
Ö
D
E
R
T**

RÉZLÉNIAGYÁR
GALVANOPLASZTIKA
BUDAPEST VI
DESSEWFFY UCCA 32

KÖZPONTOK:
SCHRIFTGIESSEREI
H. BERTHOLD A.-G.
BERLIN
SCHRIFTGIESSEREI
D. STEPEL A.-G.
FRANKFURT A/M

A LEGGAZDAGABB VÁLASZTÉK MODERN BE-
TŰKBEN ÉS DÍSZÍTMÉNYEKBEŒ, A LEGJOBB
ÖTVÖZETBŐL ÉS LEGGONDOSABB KIVITELBEŒ

OFFSET- BUCH- UND WERBEKUNST

A művészi és okszerű reklámozás gyakorlati módszereit ismertető, dűsan illusztrált és kitűnő nyomtatástechnikával előállított művészi havi folyóirat, amelyet nem nélkülözhet a nyomdász, kereskedő, iparművész

Egyes szám ára —.75
dollár, féléves előfi-
zetés 4.50 dollár.
Kiadó: Offset-Verlag
G. m. b. H. Leipzig,
Seeburgstr. Nr. 57

Háromhavi kötetben meg kitűnő vásonkötésben, 100—150 oldalon, legalább 32—40 oldalnyi értékes melléklettel, előkelő és komoly nyomdai kiállításban a

★
**GRAFIKAI
MŰVÉSZETEK
KÖNYVTÁRA**

★
kötetei, amelyek minden aprólékosságra kiterjedő tüzetességgel ősmertetik a grafikai sokszorosítás egy-egy munkakörét avagy egyéb ősmertégtárgyát. A kötetek közül máris megjelentek: a Grafikai sokszorosító művészetek (I. kötet), a Betűművészet (II—III. kötet), a Grafikai rajz és metszés (IV. kötet), a Színek világa (V. kötet), a Papiros a grafikában (VI. kötet) címűek, s a Nyomdászattörténet első könyve is (VII—XI. kötet). Bolti árak kötetenként 5 pengő 60 fillér; nyomdászok 3 pengő 90 fillérért kapják a házipénztárosoknál. Az előfizetések stb. Novák László szerkesztőhöz intézendők: Budapest, VIII, Conti ucca 4. szám alá, a Világosság nyomdába

ÍZLÉSESE, SZÉP NYOMTATVÁNYOK
LEGFŐBB KELLÉKE A

JÓ KLISÉ

KÖNIG ÉS BAYER MŰINTÉZETÉBŐL
BUDAPEST VII, WESSELÉNYI U. 54
TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 359-91
VIDÉKI RENDELÉSEK 1 NAP ALATT

